

Kl. instruktorite patrulli
võistlusest Kose-Lükatil

№ 7
1937. a.
30 s.

Haitse Hõnu!

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, Kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 485-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap.
Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 1 üks lehekülj teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

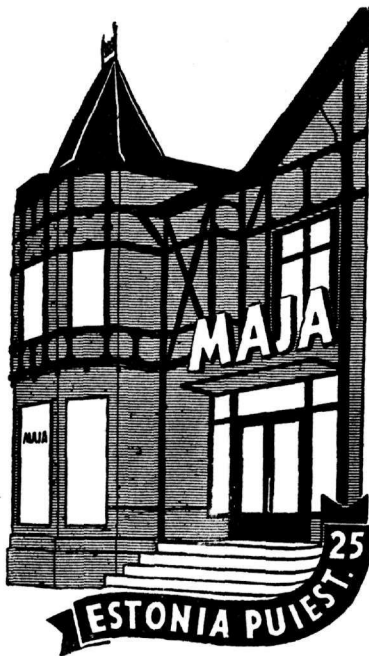

Nr. 7

1937

SISUKORD:

- E. H. Truuvere:* Kodukaunistamine — rahvuslik suurülesanne.
H. Tammar: Prestiizi küsimusi.
A. Truuvere: Kaitseliidu ülesandeid ja töösuundi eeloleval suvel.
— Kaitseliidu ohvitseridekogu oli koos.
E. Männik: NKK töö sanitaarvarustuse muretsemise alal.
O. Kallikorm: Õhujõud.
J. Madise: Orienteerumine.
A. Kask: Suusamatkalt siniristi maal.
K. Greenbaum: Valige õige kuul.
— Kiirusest ja ta arenemisest.
H. Nahkur: Itaalia huvi Islami maailma vastu.
V. H.: Saksa salaluure Eestimaal maailmasõja ajal.

T. Ü. „MAJA“

«Estonia» teatri vastas

EHITUSMATERJALIDE JA
MAJATARVETE KAUPLUS

Tel. 461-39.

METSAMATERJALI JA
EHITUSTARVETE LADU

Hollandi t. 5, tel. 305-41.

PUUMATERJAL, TELLISKIVID, LUBI, EHITUSTAKUD

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 7

Tallinnas, laupäeval, 17. aprillil 1937

XIII aastakäik

KODUKAUNISTAMINE — RAHVUSLIK SUURÜLESANNE

Kogu rahvas tööle vaba kodumaa iluks ja auks!

Viimaseil aastail on algatatud ja läbi viidud terve rida suuretähtsusi rahvuskultuurilisi aktsioone. Raamatuaasta, eesti lipu ja nime eestistamise aktsioonid — need kõik on rahvuslikust seisukohast võttes väga sügava mõju ning ulatusega ja nad on kõigiti õnnestunud ning leidnud laialdast kõlapinda üle kogu maa.

Kõige uuem ja ühtlasi vahest ka kõige ulatuslikum aktsioon on praegu parajasti käsilolev kodukaunistamise hoogtöö, mis läinud aasta märtsis algatati peaministri asetäitja K. Eenpalu poolt ja mis Riigivanema K. Pätsi kõrge patronaazi all ning vastava peakomitee juhtimisel on alates läinud aasta 23. aprillist ülemaaliselt käimas. Selle laiaulatusliku ning mitmekülgse aktsiooni juhiks kutsuti Riigivanema poolt sotsiaalminister O. Kask, kes kauaaegse Pärnu linnapeana on üldist tähelepanu võitnud oma kodulinna välisilme, heakorra ja kauniduse järjekindla, hooga ja kiire tõstmise poolest.

Kui eesti lipu ja nime eestistamise aktsioonid senini on vahest annud rohkem märgatavaid tulemusi, siis on see mõistetav juba selle poolest, et need algatati varem ja nende teostumine on võrratult lihtsam ning vähem kulusid nõudev. Kodukaunistamise hoogtöö hüüdsõnu ja nõudeid hinnatakse rahva laialdasemais massides samuti väga tõsiselt ja kõrgelt, kuid siin on tegelikus töös palju suuremaid takistusi. Kaunistamistöö nõuab suuremaid kulusid, järjekindlat ja sageli korduvat hoolt; — istutamistööde tagajärjed ilmnevad

oma kauniduses ja ilus alles aastate järele ning ei anna algul sageli mingit efekti. See on töö, mis nõuab hoolt, vaeva, kulusid ja asjatundlikke kavu aastate peale ette.

Käes on jälle kevad ja uue hooga asutakse kõikjal puhastamise, värvimise ning istutamise töödele. Kodukaunistamise hoogtöö senine võrdlemisi väga lühike tööaeg — ainult üks aasta — on annud juba märgatavaid ning rõõmustavaid tulemusi. Esimene aasta oli õigupoolest ettevalmistusaasta. Üle kogu Vabariigi on loodud tihe võrk kodukaunistamise komiteid, aktsiooni mõte on leidnud kõigis rahvakihtides sooja poolehoidu, üle maa on peetud hulk hoonete värvimise kursusi, puiestikke ja avalike hoonete ümbrust on puhastatud, on istutatud hulk puid ja ilupõõsaid teede ääre ning hoonete ümbrusse, on koostatud üksikasjalisemad kavad vajaliste tööde ja lähimate aastate kohta jne.

Nüüd oleme uue hooaja lävel, kus peame veelgi hoogsamalt asuma tööle. Siin olgu kõik kaasa kutsutud meie kodumaa ilu tõstmiseks ja iseseisva rahva kodude ning elujärje auvääristamiseks! Selle hoogtöö mõtte õhutajaks ärgu olgu mitte ainult vastavad komiteed, vaid ka iga üksik ja teadlik kodanik löögu kõige kindlamalt kaasa. Ka suur ning rahvuslikult ärksameelne kaitseliitlaste ja naiskodukaitsjate pere olgu selle hoogtöö ülesannete teostamisel esimeste reas. Nagu senini ja alati on meile armas olnud kodumaa vabadus, nii olgu meile

ELSA LIPPMAA †

6. aprillil s. a suikus varajaselt surmale ja sängitati 11. skp. rohkete kaastööliste ning kaaskodanike osavõtul maamulda NKK Pärnumaa ringkonna naine ELSA LIPPMAA.

Surm on jällegi meie perest ära kiskunud ühe parima töötaja, kuid tema tööd ja mälestus temast ei kustu kunagi.

Puhka rahus!

armsaks ka selle kodumaa ilu, kord ning puhtus.

Hoogtöö ülesandeks on juba lähema aja jooksul anda kogu maa — meie linnadele, alevitele, suvituskohadele, maa tööstusrajoonidele, maal leiduvaile avalikele paikadele, kirikute ja mälestusmärkide ümbrusele, hooneile ja üksiktalundeile — väliselt korrasstatud ning kaunis ilme. Oma luitunudilmelisi hooneid peame värvima, teede ääre istutama puid, rajama aedu ja ilupuude tukki. Selle aktsiooniga muudame oma kodud armsamaks ning kaunimaks, mille üle võime sügavamalt rõõmu tunda ja mis tervendab ning tõstab ka meie rahvuslikku enesekindluse ja uhkuse tunnet. Sest ainult see rahvas, kes on suurimal määral uhke oma kodule, on püsiv ja kindel oma iseseisvuses.

Kodukaitsjate suure pere liikmed olgu kohtadel aktiivsemad algatajad, eeskuju näitajad ja kodukaunistamise teostajad. Eriliseks mureks olgu valvata, kas teie ümbruskonna langenud vabavõitlejate ja muude sõjakangelaste mälestusmärkide ümbrus on ilustatud ja alati ka korras hoidud. Need mälestusmärgid räägivad meile ja noorsoole kangelasmeelsest eeskujust, millest me ammutame võitlusindu. Ilustades ja väärustades neid kohti süvendame ja teenime kan-

gelasmeelt, mis peab olema iga iseseisva rahva vaimus võimalikult kõrgem.

Korra ja distsipliini austajaina ja teenijaina olgu kaitseliitlased eriti valvel, et igasugu ulakad, hulkurid, kasvatamata noored ja muud korrarikkujad ei hävitaks seda tööd, mis teised kodukaunistamise alal on teinud. Kes murrab istutatud puid, lõhub ilupõõsaid, reostab või hävitab avalikku ilu, neid kutsutagu kõige mõjuvamalt korrale. Iga kaitseliitlane olgu sellaseil juhtudel vabatahtlik korraldaja, kelle sõna olgu nõudlik ja kindel. Me peame oma rahvast välja juurima ka selle ühe viimse veneaja tumeduse — välise korra ning puhtuse hävitamise ning ulakuse.

Käesoleval kodukaunistamise hoogtöö aastal võiks kaitseliit muu hulgas ka mõningaid erialgatusi üles näidata. Nii näiteks võiksid kohalikud malevkonnad nii maal kui ka linnades koostada kõigi oma ringkonna nimekaimate sõjakangelaste ja nii endise kui ka praeguse aja ohvitseride ja vapramate sõdurite nimesetikud, asetades need malevkonna või maleva kodude seinale, otsida üles ja korrasstatada nende hauad, varustada nende sünni- ja kodukohad vastavate siltidega, maanteede ääres püstitada vastava sissesõidutee või külateelahkme otsa märkelaud pealkirjaga, et siit läheb tee selle ja selle kuulsa sõjasangari kodukohta, mis on nii ja nii kaugel.

Neisse nimekirjadesse võiks üles märkida kõik kuulsaimad ja nimekaimad eesti soost sõjamehed, alates kas või Katariina Suure aegsest kuulsast kindral Michelsonist ja mõnest Türgi sõdade aegsest legendaarsest sõdurist kuni tänapäeva sõjakangelaste ja sõjaväe ning kaitseliidu ohvitseride ja juhtideni. Näiteks oleks väga kena ja noorsugu vaimustav see, kui Järvamaal oleks vastava suurtee teelahkmele püstitatud korralik teesilt, et siit nii ja nii kaugel on Eesti esimese admirali J. Pitka sünnikoht — Ansomardi talu. Või teistes maakondades samasugused sildid teiste sõja- või riigimeeste kohta.

Iga rändaja loeb neid tähiseid, ta kõnnib või sõidab edasi ja mõlgutab mõtteid nende suurte töö- ja teomeeste üle, kel oli palju vaprust, julgust, õilsust ja teotahet hinges. Ta kaalub nende tegusid ja ammutab sellest vaimustust oma hinge; ta läheb vahest vaatamagi ja imetlema neid kohti, kus need mehed on kasvanud ja suureks sirgunud.

Suur ja ulatuslik on kodukaunistamise aktsiooni tööväli. Algatus on meie juhtide poolt tehtud, kogu rahvas on kaasa kutsutud. Iga üksiku püha kohus olgu täie innuga kaasa lüüa kauni ja korraliku kodu loomisele, meie kodumaa ilu tõstmisele!

E. H. Truuvere.

PRESTIIŽI KÜSIMUSI

H. TAMMART

Kui 1918. aastal asutati meie esimene omakaitse, siis leidis küllalt vaimustust ja indu omakaitse tööks, kuna omakaitse vajadus ja tema poolt teostatavad ülesanded olid silmaga nähtavad, lähedased. Samasugune hoog kodukaitse organiseerimisel tekib pärast kommunistlikku aktsiooni 1924. aastal. Siis on seletamatagi selge, et vajame seltskonna organiseerumist endakaitseks, sisemise rahu ja korra kui ka välisohutuse vältimiseks.

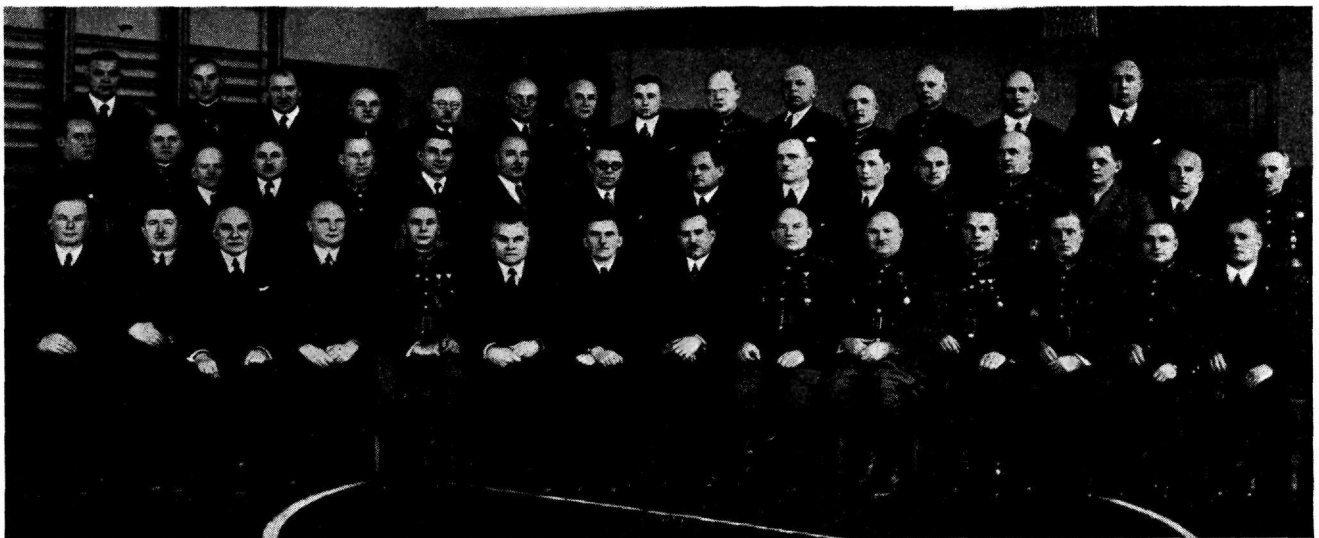
Eestlased on aga suures enamikus praktilise mõtlemisviisiga rahvas, kes kaldub tegutsema sääraseil aladel, millest on näha ja saada otsest kasu. Ja seepärast on loomulikuks nähtuseks, et pärast, kui elu kandus rahulikesse roopaisse ega tulnud uusi vapustavaid sündmusi, mis oleksid ähvardanud rahva ja riigi julgeolekut, algaegade vaimustus ja hoog kodukaitse tööks nagu rauges. Järgnesid ajad, kus tundus kogu meie avalikus elus teatavat tardumust ja vaimustuse mõõna. Kulus hulk virgutavat tööd, et jälle jõuda momendini, kus rahuldustundega võime tunnistada, et nende vahepealsete aegade raskusist ja mõjudest on saadud üle. Praeguses seltskonnas on Kaitseliidul väärrikas koht kätte võideldud, on jõutud paiguti isegi nii kaugemale, et Kaitseliitu kuulumine ja Kaitseliidu vormi kandmise õigus hakkavad muutuma auasjaks, nagu ta seda on näit. Soomes. See kõik on järjekindla ja püsiva töö vilid, kuid see saavutus ei tähista sugugi veel lõppu.

Kaitseliidu prestiiž on kahtlemata suuresti tõusnud, kuid on kindel, et meie organisatsioon kaugeltki veel ei oma säärast positsiooni nagu ta väärriks. On loomulik, et prestiiži saavutamiseks peab eeskätt

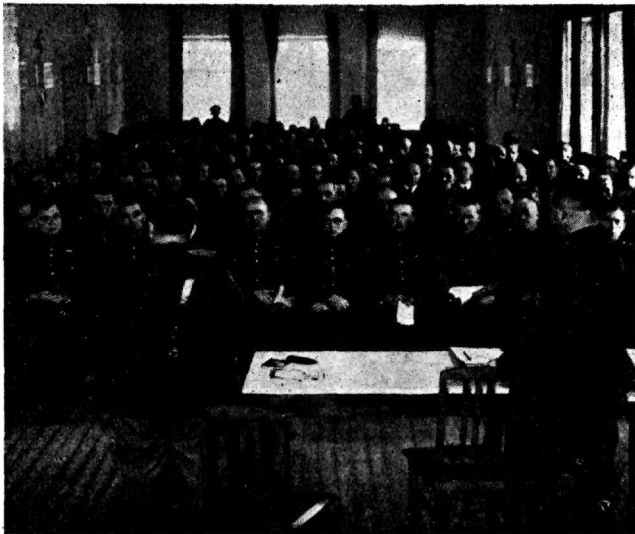
kogu Kaitseliidu pere ise tulevikus oma sammud seadma nii, nagu nõuab seda organisatsiooni au, peab ise tegema kõik Kaitseliidu lipu kõrgelhoidmiseks. Kuid ei saa nõuda ka sääraselt suurearvuliselt hulgalt, nagu seda on Kaitseliit, nii palju idealismi, et ta ainult idee jaoks, mille tõstmist tegelikkus talt ei ole nõudnud lähemas minevikus, ei nõua praegu ega loodetavasti ka niipea tulevikus, ohverdaks aega. Kaitseliidu peres leidub kindlasti suurel arvul idealistegi, kuid neist üksi on vähe, need saavad ainult moodustada ühe osa suurest organisatsioonist, Kaitseliidu paremiku.

Kaitseliidu prestiiž tõuseks iseenesest, kui Kaitseliitu sissepääs muutuks äärmiselt raskeks, kui koosseisud kujuneksid niivõrd püsivaks, et kompaniisse aasta jooksul pääseks juure vaid 2—3 meest. Sagedane nähtus on aga, et inimesed tüdinevad kodukaitse tööst liialt ruttu (sageli 3—4 aastaga), seepärast tuleks leida vahendeid, mis teeksid Kaitseliidu töö ja Kaitseliitu kuulumise ihaldatavaks suuremaile hulgile ja pikemaks ajaks.

Kaitseliidu ideaaliks ei tohiks olla suur liikmete arv, vaid väike, kuid kvaliteedilt esmajärguline koosseis. Oleks palju otstarbekohasem võimaldada juurepääsu Kaitseliitu vaid kõige parematele meestele meie ühiskonnast. Praeguste olude juures on aga see võimatu, kuna puudub sageli valikuvõimalus — ei ole ülepaikkumist. Teatava pingele looks siin loomulikult koosseisude arvuline kindlaksmääramine, kuid paljudes kohtades ei saavutataks sellegagi midagi erakordset.

Kaitseliidu Keskkogu 1936/37. a.

Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa Tartumaa Maleva allüksuste pealike tegevalisel koosolekul isiklikult päevaküsimusi selgitamas

Kui tahetakse saavutada suuremaid tulemusi prestiiži küsimuses, siis tuleb leida võimalusi teatavate majanduslike soodustuste andmiseks kaitseliitlasile. Muidugi tuleb selles asjas öelda oma otsustav sõna riigivõimul, kuid kuna Kaitseliit alati on leidnud väärikat hindamist riigijuhtidelt ja kuna Kaitseliidu töö teatavaid soodustusi kindlasti väärrib, tohiks loota sellest küljest parimat.

Majanduslike soodustuste all võiks esimeses järjekorras tõsiselt kaalumisele tulla kogukonnamaksust, isikumaksust vabastamine. Nimetatud soodustuse maksmapanek muudaks kahtlemata suuresti Kaitseliidu tegevuse ja töö üldilmet, samuti tema sõjalise löögivõimsuse taset. On selge, et see oleks väga suur soodustus, kuid suure soodustuse andmisel võib ka soodustatult suurt nõuda. Kaitseliidu töö saaks muuta selle soodustusega intensiivsemaks, väljaõppe taseme tõus oleks kindlasti märgatav, kõik eeldused on selleks olemas, et Kaitseliidu üksusi suudetaks siis viia oma üldväärtuselt sõjaväele väga lähedale, kuna on toodud sisse Kaitseliitu „tulu saamise“ moment.

Isikumaksust vabastamise küsimus on aga ka teisest küljest võetuna väga õiglane küsimus. On loomulik, et riigikaitsest oleks kohustatud võtma osa iga kodanik, kui aga osa kodanikke ei taha selleks oma aega ohverdada, siis on täiesti põhjendatud, et need oma

kohuse vabatahtlikuks riigikaitseks tasuvad rahas, s. o. maksavad veidi suuremat isikumaksu, et täita seda lünka, mille tegi Kaitseliidu isikumaksust vabastamine. Ka omavalitsusile, kes sellest küsimusest kindlasti teataval määral huvitatud on, ei tekitaks isikumaksu ärajätmine kaitseliitlasilt erilisi raskusi, kuna sel korral valla kohta tuleks arvestada umbes 70 mees- ja 30 naiskaitseliitlasega. Ka kõige väiksemas vallas tuleb ikkagi ligemale 1200 maksumaksjat.

Riikliku kaitse organina ei ole Kaitseliit veel see, milliseks ta võiks kujuneda ja peaks kujunema, kui talle luua soodsad kasvutingimused. Üks neist kasvutingimustest oleks kindlasti eespool nimetatud soodustus. See võimaldaks Kaitseliidu ridadesse valida mehi nende vaimsete väärtuste järele, mille otseseks tulemuseks oleksid kõigi üksuste kõrge-kvaliteedilised koosseisud, kuid sellel oleks ka see paremus, et ta puudutaks kõiki kaitseliitlasi ühesuguselt ja ühtlasi näitaks rahvale, et riigikaitse küsimused on praegusel sajandil igas riigis esmajärgulise tähtsusega.

Teine soodustus, mille andmist kaitseliidule võiks kaaluda samadel motiividel nagu eelmistki, oleks kõigi malevlaste 50% hinnaalandusega sõit riigi raud- ja veeteedel. See soodustus on aga kahtlemata vähema osatähtsusega kui esimene, kuna ta ei puuduta kõiki malevlasi ühtlaselt. Kui mandri malevlane sageli kasutada saab seda soodustust, siis saarlasele on ta juba täiesti kõrvalise tähtsusega, kuna ta harva kasutab raudteed. Üldiselt on aga nimetatud soodustuse elluviimine küllalt oluline, ja kui Kaitseliitu võtta tõsise ja vajalise kaitseorganina, siis oleks loomulik, et kaitseliitlased raudteesõidu soodustuse poolest seataks sõjaväelastega ühele pulgale. On kindel, et mida enam sõjaväe seadlusi ja määrusi kohaldatakse Kaitseliidule, seda tusedamaks muutub viimane oma sisemiselt väärtuselt meie kaitseüsteemis.

Kuid mitte ainult välised, seaduseandlikult korraldatud soodustused ei tõstaks Kaitseliidu prestiiži,

NKK Tartumaa Ringkonna esinaiste töökoosolek Kodukaitse päeva puhul Tartus märtsikuus 1937

vaid mõningal määral suudaks siin muudatusi tuua ka sisemised ümberkorraldused. Siin tuleks esimeses järjekorras kõrvaldada puudus, mis, osalt paratamatuse tõttu, mõnikord aga ka muil põhjusil, valitseb meie ridades.

Kogu Kaitseliidu pealikkond, eriti kõrgem juhtkond, alates kompaniipealikust kõrgemale, peaks tingimata olema reservohvitseridest koosnev. Meie reservohvitserid on laiali paisatud üle maa ja on väga üksikuid kohti, kus ei leiduks sobivat inimest malevkonna- või kompaniipealiku kohale. Ainult seltskondliku seisukohaga inimene pealikul ei oma eeskätt Kaitseliidu enese peres juhina vajalist autoriteeti, vähimalt mitte säärast kui vastava ettevalmistuse saanud juht — ohvitser, kelle seltskondlik staaz võib ka nõrgem olla. Seltskondlikult tunnustatud inimesed sobivad siin aga väga hästi pealiku abi kohtadele ja kõik on kõige paremas korras, midagi ei ole kaotatud.

On loomulik, et selle küsimuse lahendamise peavad algatama juhtivad pealiked ise, et iga pealik, kes leiab, et tema oma kutse kõrgusele ei vasta, ise peaks otsima endale asendaja — igasugune muu tähelepanu juhtimine säärasele olukorrale oleks sobimatu. Ja ma ei tahaks uskuda, et Kaitseliidu ridades leidub juhte, kes ei oleks valmis säärast ohvrit tooma (juhtivat kohta loovutama ohvitserile), kui see tuleb kasuks Kaitseliidu prestiižile. Kaitseliidu riviline juhtimine ohvitserkonna kätte, see olgu üheks deviisiks meie tulevases töös, kui tahame saavutada märgatavaid edusamme prestiižiküsimusis.

Teine Kaitseliidu sisele puutuv küsimus on algajate, noormalevlaste probleem. Kui tahetakse näha Kaitseliidus ettevalmistavat asutust sõjaväele, siis tuleb muidugi kõik noorte küsimuses jätta nii nagu ta on, kuid Kaitseliidu prestiižile ei tule noorte liikmeskonda kuulumine sugugi kasuks. Noormalevlased tulevad enamikus Kaitseliidu ridadesse 18-aastaselt, peatuvad seega üksuses ainult 2—2½ aastat. Sellest ajast on peamiselt talveperioodid noorte intensiivsema sõjalise väljaõppe teostamise ajaks, kuid olen tegelikkuses näinud, et talviseid õppepäevi ei saa korraldada nii rohkearvuliselt, et suudetaks saavutada rahuldavaid tulemusi. Noormalevlase esinemine avalikkuses jääb ebasõjamehelikuks, üksikute õppepäevadega ei saa temas arendada korralikke kaitsevähelisi viisakuskombeidki, rääkimata distsipliinitundest. Noormalevlaste tõttu näib just väga sageli kannatavat Kaitseliidu hea nimi. Siin tuleb kaaluda, kas viimati ei oleks otstarbekam koosseise komplekteerida ainult tegevteenistuse lõpetanud meestega, kuna noormalevlaste sõjalise ettevalmistuse vajalisele kõrgusele viimine tundub üle jõu käivana.

Teiseks põhjuseks, mis nõuaks noorte eemalejätu Kaitseliidu tööst, oleks relvade väljaandmise küsimus. Ei tohiks noortele anda relva, kuna nad ei oska seda küllalt hästi hooldada. Vaadeldes kompanii relvade

teenistuslehti selgus, et enamik relvadele tekkinud rikkeid (virtsikud jne.), olid noormalevlaste tekitatud. Lisaks riketele mõjustab relvade andmine noortele ka Kaitseliidu prestiiži, eriti vanema generatsiooni juures. Vanem põlv näeb siiski relvas ja relva andmises äärmiselt tõsist toimingut, ja mul on tulnud tegelikkuses juhtumeid, kus keskealine inimene avaldas imestust, et mehele, kes vanema nõusolekul saab astuda Kaitseliitu, kellele sisseastumise küsimust ei lubatagi lahendada iseseisvalt, usaldatakse siiski relv ja usutakse, et tema sellega suudab iseseisvalt otsustada ja ümber käia.

Meie ei saa noorte tööd kodukaitstes Kaitseliidus sugugi alahinnata, kuid paljudes kohtades on siiski noormalevlaste küsimus senisel kujul muutunud väga akuutseks, just ühenduses prestiižiküsimustega. Tuleks kaaluda igatahes, kas noormalevlaste kuulumine Kaitseliidu perre senisel kujul on otstarbekas ja milliseid teid siin leida, et ei kannataks prestiiž ega relvad.

Leidub muidugi veel terve rida küsimusi, millised võiksid prestiižitõstvalt mõjuda, kuid nende osatähtsus on eespoolmainitutega võrreldes liialt väikene. Igasugused traditsioonid, tseremooniad, töö mitmekesistamine jne. suudaksid osaliselt Kaitseliidu prestiiži praegusest viia kõrgemale, kuid laiaulatuslikumaid muudatusi nendega ei saavutataks.

Kaitseliit on praegusel kujul, praeguste tingimuste juures, jõudnud oma arenemise lõpujärku; suuri edasiminekuid, suurt prestiiži tõusu praegustes oludes saavutada on võimatu. Meie ei ole aga millegagi õigustatud jätma Kaitseliidu kujunemist poolikuks. Uusi kasvutingimusi on vaja. Vajame uut, värsket tõukejõudu hoogsaks kodukaitsetööks. Ja selleks otsigem eeskätt ise radu, mis võimaldaksid kodukaitse töö viia seltskonnas aukohale, alles siis lootkem teiste abile. Igasugused vastutulekud riigijuhtide poolt oleksid parimaks nurgakiviks meie tugevaks kujunemisel, kuid ainult nendele oma organisatsiooni ehitust rajades meie ei talitaks kaugeltki õieti.

Kes ei aita ise end, seda ei aista ka Jumal. Aidakem siis ise kõigepealt võidelda ja võita väärrikust oma organisatsioonile ja selle tööle. Küll kord meiegi kohta tõestub siis vanasõna: väärrikus kohustab väärrikuseks; küll kord siis meiegi prestiiž on väljaspool igasugust arutlust ega jäta enam midagi soovida.

*

Toimetuse järeilmärkus: Anname eeltoodule ruumi mõttevahetuse korras, ilma et toimetus kõiki artiklis tähendatud seisukohti pooldavalt jagaks. Loodame, et seal toodud mõtted ilma kedagi riivamata aitavad meid leida küsimustele sobivaid lahendusviise, mis tulevad kasuks meie organisatsiooni prestiižile kui ka tema kaudu taoteldavate üldiste sihtide teostamisele. Meeleldi anname ka edaspidi meie ajakirjas ruumi sellaste küsimuste veelikordseks arutamiseks, kuna küsimus praegu kohtadel päevakohane ja akuutne tundub olevat.

Pilte KL instruktorite lahingväljaõppevõistlustelt Kose-Lükatil. Ülal paremal — kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa võistlusi jälgimas

KAITSELIIDU ÜLESANDEID JA TÖÖSUUNDI EELOLEVAL SUVEL

Kaitseliidu tänapäeva tegevusalad ja ülesanded on aja nõudeil avaraiks kujunenud ning nõuavad nii KL juhtkonnalt kui ka juhitavalt endisest tõsisemat suhtumist KL tööle. Et ei tuleks ülekoonmatust, tühimust või laialipaikumist, on kaitseliidu töös läbi viidud kindel tööjaotus ja tegevuste koordineerimine. Selleks ongi vajalised järjekordsed juhtivate tegelaste ja KL palgalise kaadri koosolekud ja nõupidamised. Nii toimusid k. a. märtsikuu algul KL malevate pealike ja 6.—10. aprillini s. a. KL instruktorite nõupidamised, kus üksik- asjaliselt läbi kaaluti ja mõnedel aladel ka praktiliselt läbi võeti eeloleva suve tähtsaimad kaitseliidu tegevusalad.

Tähtsaima tegevusalana kaitseliidus on oma liik-

meskonna sõjalise väljaõppe korraldamine ning kogu organisatsiooni sõjaliste ülesannete täitmiseks alati valmisoleku tagamine. See väljaõpe haarab kogu liikmeskonda ning on raamistatud „Kaitseliidu õppe määrustega“, kus on ette nähtud arenemise võimalus igale kaitseliitlasele vastavalt ta senisele teadmiste tasemele ja neile ülesandele, mis tal nii rahu kui ka sõja ajal täita tuleb. Ergutava tegurina on sõjalises väljaõppes peale tavaliste töövõtete sisse võetud veel võistlusmoment. Nii on käesoleva aasta õppe kavasse sisse võetud ja teostatakse, asja uudsuse tõttu küll veel piiratud arvul, lahinguväljaõppe ja patrullvõistlused. Et tuua ühtlust ja elustust kohapealseisse õppepäevadesse, piiriteldi kindlamini õppepäevade sisu

ja mõiste. Suuremaid taktikalisi üldõppusi käesoleval aastal kaitseliidus ei korraldata, vaid pannakse peaarõhk õppustele vähemate üksustega. Raskuskaal on suunatud riivilisele ja taktikalisele väljaõppele, kusjuures on võetud kavas ka õised õppused. Samuti eriline rõhk õppetegevuses eeloleval suvel on suunatud KL mereüksustele.

Kaitseliidu laskeasjandus on teinud suuri edusamme. On välja kujunenud uus laskekool, mis tagab massi lasketaseme üldist tõstmist, kuid annab realjuures võimaluse edasi areneda ka laskeasjandusest rohkem huvitatulil. Ka siin on maksev võistlusmoment. Viimastel aastail on punktilaskmisele toodud juure lahinguilmelised laskmised, mis peavad aitama laskureid kujundada võmelisiks tõhusalt täitma lahinguülesandeid. On pandud maksuma kaitseliidu laskeharjutuste ja laskevõistluste ühtlustamise uued määrused. Ühenduses sellega seisab eeloleval suvel ees suurema tööna kaitseliidu laskeradade ümberkohendamine uutele määrustele ja laskeradade lahinguilmeliste laskmiste sooritamiseks ümberkorraldamine. Ühenduses sellega algab ka järk-järguline üleminek uutele laskemäärustele.

Kaitseliidule on olnud alati südame ligi meie noorsoo organiseerimise küsimus. Ta on pooldanud noorte organisatsioonide töö koordineerimist ning selle juhtimist ühisest üleriiklikust tsentrist. Kuna praegu senisele olemasolevatele noorte organisatsioonidele tuleb ikka järjest juure uusi noorte koondumisviise, näeb kaitseliit selles noorte killunemist ega pea soovitavaks nende uute organisatsioonide tekkimist. Tsentraliseerimise töö peaks kiirendatud korras läbi viidama ja välja töötama üksikasjaliselt ühine noorte programm, kus oleks ette nähtud koondamine ja tegevus mitte ainult kooliealistele noortele, vaid ka vanematele poistele ja tütarlastele. See programm peab sisaldama mitmekülgset kõike seda, mis noortele on vaja nende kujundamiseks kasulikeks riigikodanikeks ja tublideks

rahvaliiikmeiks. Jatkates KL noorte tööd rakendab kaitseliit edaspidi oma üksused tööle oma noorte, eriti aga vanemate poiste ja tütarlaste, tegevuse juhtimiseks ja abistamiseks. Seejuures on põhjendatud sooviks, et kõik noorte kotkaste juhid oleksid edaspidi kaitseliidu ja kodutütarde juhid — naiskodukaitse liikmeiks. Sellega loodakse tihedam kontakt kaitseliidu lahutamatus üldperes, noori kasvatatakse maast-madalast kaitseliidu mees ja vaimus ja neist võrsuvad väerikad järeltulijad täiskasvanuile. Et aga sellega noorte juhid ei saaks koormatud kahekordselt, tuleb, loomulikult, neid vabastada teatud osast kaitseliidu ülesandest, jättes neile vaid hädavajalisemad, kindlaks määratud ülesanded kaitseliidu üksusis.

Mitte vähema tähtsusega alana, kui eelpool mainitud, on kaitseliidu seltskondlik töö. Siin on kaitseliidus välja kujunenud kindlad ülesanded ja tänapäeval ei ole meil vist ühtki suuremat ühissettevõtet, millele kaitseliit juhtivalt või kaasaaitavalt kaasa poleks läinud. Mõnikord on isegi unustatud, et kaitseliit ei ole ju vaid ainult seltskondlik organisatsioon ja nurisetakse, et ta peaks seltskondlikul alal veel rohkem tegema. Kuid jõudumööda ja oma inimeste ajavõimaluste piirides — peavad ju kaitseliidu pere liikmed elama ka igapäev oma eraelu — on püütud seltskondlikul alal teha kõike seda, mis meie aeg ja kohus nõuab. Seltskondlik töö kaitseliidus jaguneb: esiteks — meie liikmeskonna seltskondlik-isamaalikeks ja kodanikukasvatuseks ja teiseks — rakendusosaks. Kasvatustöö toimub organiseeritult ja kavade kohaselt. Rakendusosaks on välja kujunenud kindlad ülesanded ja vahekorrad teiste organisatsioonidega. Kaitseliit tahab ka edaspidi jätkata seda tööd senise rutiini alusel. Seejuures peab kaitseliit piinlikult kinni solidariteedist ja koordineeritud koostööst teiste seltskondlike organisatsioonidega.

Tähtsaima ühissettevõttena eeloleval suvel on IV Võidupüha, mis tuleb pühitsemisele Kaitseliidu üldjuhtimi-

Pilte KL instruktorite patrullvõistlustelt Kosel; Vasakul — patrull lähtel. Paremalt: KL Peastaabi ülem kolonel J. Maide ja Öppe-sportiosak. pealik kolonel A. Balder tegevust jälgimas

sel. Käesoleva aasta Võidupüha pühitsemine on eelmiste aastate ettevõtete ja traditsioonide jätkamine ja süvendamine ning ettevalmistus tulevase aasta juubelipühaks.

Lõppeks arutati küsimust, kas kaitseliidu tänapäeva töökoorem ei ole mitte liig suur ja liikmeskonnale, eriti juhtivale koosseisule, koormav ja kas kohapealses juhtkonnas pole märgata väsimust. On õige, et koorem on suur, kui arvestada veel seda, et kohadel, eriti maal, on üldiselt puudus juhtivaist tege-lasist. Kes on tegev kaitseliidus, see on tingimata

tegev ka teistes mitmesugustes organisatsioonides, ja see koormab. Kuid kaitseliidu juhid on senini teinud oma tööd suure armastusega ja teevad seda ka edaspidi. Juhtide töö kergendamiseks püütakse edaspidi nende tööd veel rohkem ratsionaliseerida. Suuresti aitaks kergendada ja osaliselt tasuda meie vabatahtlike tööd ka kaaskodanike heatahtlik hinnang, kui võimalik, mõningad soodustused KL pere liikmeile ja vastutulelik suhtumine meie kodukaitse ettevõtetele ja püüdeile. Sünnib ju see kõik vaid meie üldise rahu heaks ja kodu hüvanguks.

Kaitseliidu ohvitseridekogu oli koos

Käesoleva kuu 9. päeval toimus Tallinnas Kaitseliidu ohvitseridekogu üldkoosolek. See oli esmakordne nähtus Kaitseliidu elus, kus Kaitseliidu ohvitserid täies koosseisus oma kutsealaliste küsimuste arutamiseks kokku tulid. Senini on see toimunud esindajate kaudu.

Koosolekut juhatas kolonel J. Maide, protokolli leitnant R. Raudsepp. Koosoleku algul mälestati püstitõusmisega surma läbi lahkunud liikmeid — major Aleksander Parts'i ja leitnant Johannes Teksa'pi. Päevakorraliste küsimustena: kiidetakse heaks ja võetakse vastu juhatuse poolt väljatöötatud KL O.-K. kodukord; edasi kinnitatakse kogu 1936. a. tulude ja kulude aruanne ja võetakse vastu 1937. a. tulude ja kulude eelarve. Seejuures soovivad kogu liikmed eelarve täitmisel ja kogu tegevuse arendamisel pöörduda võimalikku tähelepanu tegevuse mitmekülgustamisele.

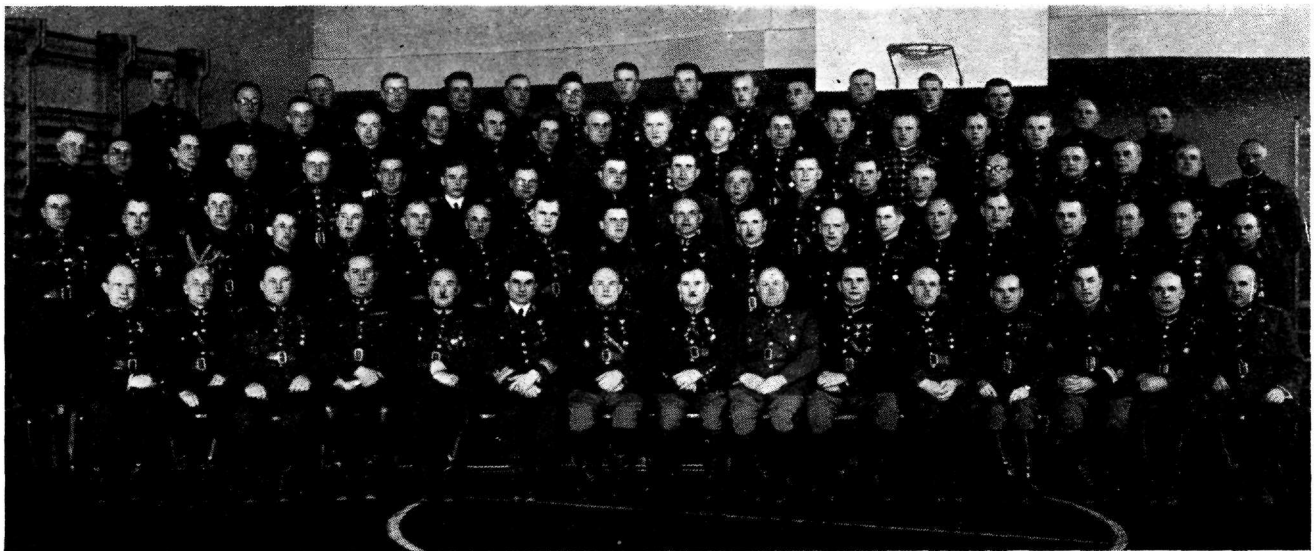
Kuulatakse ära ja võetakse vastu KL O.-K. laenu- ja hoiukassa 1936. a. aruanne ja 1937. a. eelarve. Laenu- ja hoiukassa osamaksu suurendatakse 3% mahaarvamiseni liikme igakuisest põhipalgast. KL Ohvitseridekogu uuteks tegevliikmeteks võetakse sellekohase soovivalduse põhjal vastu kol.-lt. Hugo Kulbok VR II/3, major Rein Tarmak ja leitnant Johan Lüüde.

Pärast valimiste toimetamist põhikirja alusel kujuneb KL O.-K. juhatus 1937. a.: esimees: kolonel J. Maide, abiesimees: kol.-lt. G. Vaher, juhatuse liikmed: kpt. H. Hirvelaan ja major J. Lepp, juhatuse liikmete kandidaadid: major H. Virrit ja major K. Saar.

KL O.-K. revisjonikomisjon 1937. a.: kolonel A. Balder, kol.-lt. P. Asmus ja kapten A. Truvere. Revisjonikomisjoni liikmete kandidaadid: kol.-lt. H. Kulbok ja kapten J. Kannelaud.

Koosolekul algatatud küsimuste all rõhutatakse jahispordi tähtsust inimese kehalisele ja vaimsele arengule, mis suurelt kaasa aitab ohvitseri ametialaliste oskuste täiendamisele, ning tehakse juhatusele ülesandeks astuda samme selleks, et tulevikus jahispordi arendamisele ohvitserkonnas pöördaks rohkem tähelepanu ja aidataks kaasa ohvitserkonnale soodustuste muretsemiseks jahipidamiseks riigi maa-aladel. Ka tehakse juhatusele ülesandeks kaasa aidata kogu liikmete ekskursionide korraldamisele lähematesse naaberriikidesse eeloleval suvel.

Pärast ohvitseridekogu koosolekut toimus ühine pildistamine ja lõunasöök.

Kaitseliidu Ohvitseridekogu 1937. a.

NKK töö sanitaarvarustuse muretssemise alal

Mõne aasta eest võttis NKK endale ülesande aidata kaasa sanitaarvarustuse muretssemisel, võttes endale erakordsete aegade tarvis rea haiglate ja toitlustuspunktide organiseerimise kavade väljatöötamise, nende teenistuseks vajalise sanitaar- ning toitlustuspersonali väljaõpetamise ja nimetatud haiglatele ja toitlustuspunktile vajalise varustuse muretsmise.

Möödunud tegevusaastal toimusid organiseerimiseks vajalised eeltööd, nagu soodsate ruumide väljavalimine, ruumide kasutamise kavade koostamine, sanitaar- ja toitlustuspersonali leidmine, vajalise varustuse nimestike koostamine ja sellele varustusele mudelite väljatöötamine.

1936. a. sügiseks jõuti nii kaugele eeltöödega, et võidi asuda tegelikule sanitaarvarustuse valmistamisele.

Selleks oli vaja suuremat kapitali. Üksikud NKK ringk. olid asunud juba omal algatusel selle küsimuse lahendamisele. Nii võttis Harju ringk. ringkonnakogu koosolekul 1935. a. vastu otsuse, et iga jaoskond muretsseb ja valmistab ühele haiglavoodile vajalise varustuse, ja nad ongi juba selle lubaduse teostanud. Järvamaal otsustas samuti ringkonnakogu koosolek, et iga jaoskond annab teatud arvu voodilinu, ja nii ongi juba Järva ringkond varustatud temale sanitaarülesannete täitmisel ettenähtud vajalise voodilinate arvuga. Sakala ringkonnakogu otsustas 1935. a. kevadel, et iga jsk. tasub san.-varustuse muretssemiseks igalt liikmelt 25 senti, võttes säärase summa igal aastal jaoskonna eelarvesse. Ka teostas üks osa ringkondi omal algatusel juba maakondlikul ulatusel sanitaarvarustuse muretssemiseks korjanduse. NKK erakordsete aegade teenistuseks ettenähtud varustuse muretsmine nõuab aga nii suuri summasid, et sääraseid ei suuda panna kokku NKK omal jõul ega ole suuteline seda üksinda tavalises eelarve korras koguma. Otsustati pöörduda kogu rahva poole üleskutsega toetada NKK sanitaarvarustuse muretsmise ettevõtet ja korraldada 1.—15. nov. 1936. a. ülemaaline korjandus sanitaarvarustuse muretsmiseks. Korjanduse teostasid 12 NKK ringkonda. Valga ringk. jõudis samaks ajaks lõpule korjandusega san.-varustuse muretsmiseks, ja kui algas ülemaaline korjandus, siis, mõistagi, ei korraldanud ta enam sanitaarkorjandust. Samuti ei korraldanud san.-korjandust enam Sakalamaa ringk., missuguse ringk. korjandus lõppes 1. märtsil 1936. a. Petseri ringk. lükkas san.-korjanduse teostamise edasi käesoleva aasta märtsini, kuna nov. ei olnud vastu võetav sanitaarkorjanduse teostamiseks, arvestades Petserimaa majanduslikku omapäraust.

Otsustati sanitaarvarustuse muretsmise korjanduse teostamiseks pöörduda üleskutsetega rahva poole. NKK keskkorraldus koostas üleskutse teksti järgmiselt: „Eestis on riigikaitse teostamine kogu rahva ülesanne.

Üheks riigikaitse vajaliseks osaks on sanitaarvarustus. Sanitaarvarustuse osaline muretsmine on Naiskodukaitse ülesandeid. Naiskodukaitsele tuleb muretseda ja valmistada mitmesugust sanitaarvarustust: pesu, sidematerjali jne. mitmesajatuhande kr. väärtuses. Naiskodukaitse saab säärest suurt ja tähtsat ülesannet teostada vaid kogu rahva kaasabil.

Et oleks võimalik asuda sanitaarvarustuse muretsmisele ja valmistamisele, korraldab Naiskodukaitse ülemaalise korjanduse sanitaarvarustuse muretsmiseks 1.—15. novembrini k. a. Kaaskodanikud, toetage seda korjandust — sellega aitate kindlustada oma riigi julgeolekut!“

Üleskutseid lasti trükkida Tallinnas kõikidele ringkondadele ühiselt suurte müürilehtedena ja vähemate üksikuile isikuile ja asutusele saadetavate lehtedena. Ka korjanduslehed trükiti kõikidele ringkondadele ühiselt Tallinnas. Enne korjanduse algust töid kõik pealinna ajalehed lahkesti ära NKK sanitaarkorjandust selgitava kirjutuse.

Ringkonnad asusid oma jaoskondade kaudu sanitaarkorjandust teostama. Selleks kutsuti kokku jaoskondade esinaised, mõnel pool moodustati korjanduse teostamiseks isegi seltskondlikud komiteed, nagu näiteks Tartus. Koosolekuil selgitati korjanduse mõtet ning arutati läbi, kuidas teostada korjandust. Tavaliselt jaotati kogu piirkond üksikuisse rajoonidesse ja korjati need süstemaatiliselt, käies majast majja, läbi. Laiemale hulkadele selgitati korjanduse mõtet ajakirjanduse kaudu.

Korjandus toimus kõikjal latusalt ja hoogsalt ning leidis üldiselt haruldaselt sooja kajastuse. Annetati, majanduslikult halvast aastast hoolimata, heldelt ja heatahtlikult. Korjajad NKK liikmed suhtusid korjandusele väga kohusetruult ega põlanud isiklikku vaeva, et aga korjata ühisele heale ettevõttele võimalikult

Korjatud sanitaarvarustuse sorteerimine 20. XI 1936. a. Valga Maleva staabi ruumes

palju. Sealjuures selgitati ja valgustati rahva omaabi küsimust, et sisendada ja süvendada omakaitse ja omaabi mõtet laiemates hulkades, nii et sanitaarkorjanduse teostamine, samuti kui valdav enamuse NKK teisigi algatusi, kandis mitmekordselt vilja.

Korjanduse tulemused näitavad, et NKK sanitaarvarustuse korjandus on tulemuselt suurimaid meie iseseisvuse aja korjandusi. See juba iseenesest on tõenduseks, et meie rahvas on vilgas reageerima omakaitsele, kui selleks on tõsine vajadus — ka korjanduse teostamisel külvati sama mõtte viljeldamiseks nii mõnigi tõhus seeme, ja selle seemne külvajad, NKK liikmed, ei jäta külvatud seemet kindlasti tema kasvatamisel hooldamata ja ravimata.

Et saada pilti NKK sanitaarvarustuse korjanduse teostamise kohta, andsid ringkonnad ühistel alustel koostatud aruanded.

Üldiselt nähtub sellest, et nii korjatud kui ka annetatud on lahkelt meelel ja helde südamega — seda tõendab kujukalt korjanduse kaudu saadud aukartust äratav summa, missugune moodustab ilusa aluspõhja kogu sanitaarvarustuse muretsemiseks vajalisele kapitalile.

Mida siis esijoones muretseada?

Kogu sanitaarvarustuse nimestik tuleb liigitada, pidades silmas muretsemise vajadust, mitmesse kategooriasse, ja vastuvaidlemata tuleb esimesesse kategooriasse paigutada säärane varustus, missuguse järele on tunduv vajadus ka KL elus.

See oleks: magamiskotid, voodilina, tekid ja padjad ning toitlustamisnõud, missuguseid malevad vajavad KL väljaõpetamiseks korraldatud kursuste puhul magamis- ja toitlustamisvõimaluste korraldamiseks, vähimalt 5—6 korda aastas.

Ringkondade ja malevate juhatused arutavad esimeses järjekorras valmistamisele tuleva sanitaarvarustuse põhjalikult läbi ning teevad üldise sanitaarvarustuse valmistamise kava. Kava koostamisel peetakse silmas malevate igapäevase elu nõudeid.

Mõistagi, et asudes sanitaarvarustust valmistama, silmas pidades esijoones malevate huvisid, võib see toimuda vaid kindla kodukorra alusel, missugune garanteerib, et nimetatud varustus püsiks arvuliselt ja oleks ka alati tarvitamiskõlvuline.

Asudes sanitaarvarustust valmistama ning rakkades selleks oma liikmeskonda tuleb see vastavalt ette valmistada.

Asudes teostama säärast ettevalmistamist teostab NKK jällegi kahekordse ülesande.

Esiteks valmistab ta ette omi liikmeid sanitaarvarustuse valmistamiseks ja varustuse valmistamiseks eriliselt ettevalmistatud liikmed võivad siis ka asuda varustuse valmistamisele.

NKK poolt valmistatav varustus on määratud erakordsete aegade tarvis, kuid ikas jätkub, kui tõesti erakordsed ajad peaksid puhkema, NKK poolt valmistatud varustusest? Kindlasti mitte, see on siis vaid täppeks, ja kas ei olegi siis jälle NKK ülesanne raken-

duda erakordsetel aegadel vajalise sanitaar- ja ka muu varustuse valmistamisele! NKK ei tohiks siis selle ülesande teostamiseks olla varustatud vaid hea tahtmisega, kindlasti peavad olema siis ka sellekohased oskused. Et omandada oskusi, tuleb NKK liikmeskonnal erilise väljaõppe kaudu valmistada ka varustuse valmistamise alal erakordsete aegade tarvis.

Silmas pidades mõlemaid ülaltoodud eesmärgi otsustasidki NKK esinaised, et tuleb hakata korraldama NKK liikmeskonna väljaõpet. Ei ole küllalt sellest, kui korraldada kursusi tsentumeis, ei, kogu NKK liikmeskond tuleb rakendada tööle — seda on võimalik teostada vaid siis, kui saab kursusi korraldada kohtadel.

Selleks otsustati, et tuleb valmistada ette oma liikmeskond kohtadel kursuste korraldamiseks. Leidub ju NKK liikmeskonnas küllaltki selleks suutelisi isikuid. Eesmärgiga, valmistada ette kursuste korraldajaid instruktoreid, korraldati 28. ja 29. jaanuaril NKK varustusevalmistamise kursus Tondil.

Huvi NKK liikmeskonnas nende kursuste vastu oli haruldaselt elav. Ringk. esinaiste koosolekul, 6. XII 1936. a., võeti vastu alus, et iga ringkond saadab kursustele liikmeid sääraselt, et iga malevkonna kohta tuleks üks liige, peale selle veel ringkonna varustusosakonna juhataja — sääraselt oleks kursustest osavõtjaid olnud 80 isikut. Tegelikult oli aga kursustest osa võtta soovijaid märksa rohkem ja kursustest võttis ka tegelikult osa 97 isikut, kes kõik täie tõsidusega suhtusid oma ülesandele. Kursustel käsitati varustuse valmistamiseks kasutatava materjali tundmist ja käsitati, kuidas korraldada massilist varustuse valmistamist. Edasi käsitati varustuse alalhoidmise tehnilisi tingimusi, varustuse arvelevõtmist, varustuse väljaandmist. Õppetöö oli korraldatud sääraselt, et teoreetilisele ettekan- deile järgnes läbivõetud materjali repiteerimine ja olulise materjali eraldamine mitteolulisest. Ka demonstreeriti tegeliku varustuse valmistamise kaitseväge töökodades ning kaitseväge keskhaiglas ja kaitseväge ladudega tutvumist. Ühtlasi anti kursuslasile näpunäiteid, kuidas toimida kohtadel samalaadsete kursuste korraldamisel, andes meetoodilisi näpunäiteid ka teoreetilise materjali käsitamisel.

Kõik kursustel käsitatud materjalid anti kursuslastele konseptidena kaasa.

Kursuste lõpul täitsid kursuslased neile esitatud testid — viimaste ülesanne oli selgitada, kui võrd kursuslased suutsid süveneda kursuste kestes käsitatud materjalidesse ja kui võrd sellaselt korraldatud kursus suutis rahuldada kursusest osavõtjaid.

Testide läbivõetamisel selgus, et valdav enamuse, 80% osavõtjaist, suutis täiel määral süveneda käsitatud ainetikku ning on ka suuteline omandatud teadmisi andma edasi. 98% osavõtjaist oli täiel määral rahuldatud kursuste korraldamisest.

Kursustel omandatud oskused ja juhendid on nüüd kantud kohtadele ja praegu kihab seal sel alal töö, et me kodu oleks nii rahu kui ka erakordsete aegade jaoks varustatud oskuslike virkade teoinimestega kui ka materjaalse varaga.

E. M.

ÕHUIJÕUD

JA NENDE TEGEVUSVÕIMALUSI

Lennuväe tehnilise arenguga, selle arvulise suuruse ja lahingulise võimsuse kasvamisega on suurriikides kujunenud sõjalised jõud õhujõudude nimetuse all, kelle tegevust ja tegevusvõimalusi sõjas nähakse iseseisvate operatsioonidena.

Viimases Itaalia-Abessiinia sõjas etendas itaalia lennukivägi suurt osa. Lennuväge kasutati kõigiks neiks ülesandeiks, milleks ta on tänapäeval suurteline. Lennukivägi ei tegutsenud mitte ainult koostöös maavägedega, vaid teostas iseseisvaid operatsioone. Suure eduga täitis itaalia lennukivägi tihti „õhuratsaväe“ ülesandeid abessiinlaste jälitamisel nende taandumisel, sest maapealsed osad ei olnud võimelised maastikuolude ja liikumiskeskuste tõttu jälitama kiiresti taanduvaid abessiinia väeosi. Lahingus Ašangi rajoonis võttis operatsioonist osa 150 itaalia lennukit, kes jälitasid taanduvaid ja põgenevaid Abessiinia väeosi nende hävitamiseks, visates seejuures alla 73 tonni pomme ja lastes välja kümned tuhanded padruid abessiinlaste kolonnide rünnakul.

Teated Hispaania kodusõjast kõnelevad lennukiväe intensiivsest tegevusest. Hispaania olukorra hindamisel, lennukiväe tegevuse seisukohast, peab arvestama erilist olukorda. Enne kodusõja algust loeti Hispaania õhujõududes umbes 320 lennukit rivas ja 200 lennukit varus. Õhujõudude isiklikku koosseisu kuulus ümarguselt 500 ohvitseri, 4000 allohvitseri ja sõdurit. Kuidas kodusõja algul õhujõud jagunesid, on muidugi raske oletada, aga võttes arvesse lennukiväeosade paiknemist enne kodusõja algust võib arvata, et valitsusvastaste käsutusse jäi umbes 100—120 lennukit, kuna ülejäänud jäid valitsuse käsutusse. Kodusõja kestusel on aga olukord muutunud nii ühel kui teisel poolel. Sõjalised teated Hispaania kodusõjast ja lennukiväe tegevusest kõnelevad, et nii üks kui teine pool kasutab lennukivägi, mis on mitme välisriigi päritoluga. See näitab, et mõlemad pooled saavad lennukiväe alal toetust väljastpoolt. Kui kodusõja algul näis olevat ülekaal lennukiväe valitsusel, siis nüüd on vahet sel alal nähtavasti muutunud valitsusvastaste kasuks.

Jälgides lennukiväe tegevust Hispaania kodusõjas võib näha, et seda kasutatakse väga mitmesuguseks sõjaliseks ülesandeks. Lennukiväe tegevus avaldub linnade, positsioonide ja laevade pommitamises, luuretoimetamises, võitluses vastase lennukiväega, maapealsete märkide ründamises pommidega ja kuulipildujate tulega ja proklamatsioonide pildumises. Valitsusvastaste poolt kasutati lennukivägi suurel määral ka vägede transpordiks Morokkost Hispaaniasse, mille

sooritasid saksa Junkersi-tüübilised lennukid, mis mahutavad igaüks 25—30 inimest. Huvitav on siinkohal märkida, et 16. augustil 1936. a. toodi õhuteel Marokkost Hispaania lõunarannikule 2000 inimest. Seejuures on üksikud lennukid pidanud toimetama päeva jooksul mitu reisi. Valitsusvastased on oma lennukivägi kasutanud ka varustuse transporteerimiseks. Oviedo garnisoni ja Alcasari kindluse piiramise ajal valitsusvägede poolt varustati ümberpiiratud valitsusvastaste lennukite abil.

Kuigi lennukiväe tegevus valitsusvastaste poolt on muutunud intensiivsemaks, võtavad siiski üksiktegevust korraga osa ainult väikesed lennukite koondused, seepärast ei saa lennukiväe tegevus avaldada määravat mõju poolte operatiivsele ja taktikalisele tegevusele.

Püüdes pilku heita Euroopa üksikute suurriikide õhujõududele peab kõigepealt tähendama, et möödunud aasta oli õhujõudude suurendamise ja täiendamise aasta. Moodustati uusi üksusi, teostati vanemate üksuste ümberrelvastamist ja moderniseerimist, katsetati uusi ehitusmaterjale ja konstruktsioone. Kasutada oleva andmeil võib saada ülevaadet lennukiväe arengust ja õhujõudude suurusest järgmiste riikide kohta.

Briti sõjalaevastiku ja merelennukite suurmanöövrid Põhja-Atlandis

Inglismaa lennutööstus on koondatud 7 kontsernisse, milles on ühtekokku umbes 50.000 töolist, kes töötavad 35—40 lennukitehases ja 17—23 mootoritehases. 1. aprilliks s. a. oli kavatsus tõsta õhujõudude

Koolhoven FK 55, hävitaja, mille kiirus on 560 km/t.

isiklikku koosseisu kuni 55.000 meheni ja samaks ajaks moodustada 175—202 eskadrilli kokku 2100—2500 lennukiga rüvis ja 7500 lennukiga tagavaras, mis on samuti kõlvulised ekspluaterimiseks.

Itaalia sõda Abessiinias kinnitas lennuväe suurt väärtust ja abi maavägede taktikalisele ja operatiivsele tegevusele. See andis uut tõuget õhujõudude täiendamiseks ja suurendamiseks. Hoolimata sellest, et sõda nõudis kaotusi ka lennuväes, oli Itaalia möödunud aasta lõpul õhujõududes 160 eskadrilli 1600 lennukiga ja 38.000 mehega. 1938. a. kevadeks on kavatsus tõsta eskadrillide arvu 270-ni 2800 lennukiga.

1936. a. töötas Itaalia lennutööstusis umbes 50.000 töolist, kelle toodang arvestati 2500 lennukit ja 3500 mootorit aastas. Käesoleval aastal on kavatsus arendada lennukite valmistamist 20—23 tehases ja mootorite valmistamist 8—11 tehases, toodanguga 300 lennukit ja 450 mootorit kuus.

Saksamaa kavas on viia õhujõude järgmiste arvudeni: lennukite arvu tõsta 1937. a. 4800—5700-ni, lendurite arvu 15.000—20.000-ni ja spetsialistide arvu

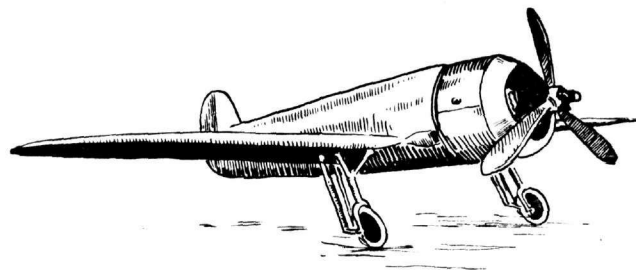
Saksa moodsad hävitajad

98.000-ni. Prantsuse ja inglise andmeil jagunevad saksa õhujõud organisatsioonilt järgmiselt: 1) iseseisvad õhujõud, milles on umbes 1600 lennukit, 2) armeelennuvägi 1200 lennukiga, 3) merelennuvägi 600 lennukiga ja 4) transport-lennuvägi 375—425 lennukiga. Umbes 60% lahingulennukeist on pommitajad.

Nüüd mõned iseloomustused moodsast lahingulennukeist. Vaatleme selleks nende tähtsaimaid omadusi. Lahingulennukite tehniline areng on taotelnud kolme eesmärki: kiirust, relvastust ja kandevõimet. Kui võrrelda lennukite lennukiiruse kasvamist 1918. a. ja 1936. a., siis on vahed järgmised*):

Lennuki tüüp	1918. a.		1936. a.	
	km/t	km/t	km/t	km/t
Ühekohaline hävitaja . . .	220	500		
Kerge-pommitaja	190	450		
Keskmine pommitaja	150	450		
Raske-pommitaja	120	420		

lennukiga 603,5 km/t**). Kuigi üksikute uuematüübiliste lennukitega on saavutatud suuri kiirusi, ei või üksikuid rekorde võtta riikide õhujõudude peamassi lennukiiruseks. Riikide õhujõudude pommitajate keskmiseks kiiruseks võib praegu lugeda 240 km/t ja hävitajate keskmiseks kiiruseks 360 km/t. Lennukite konstruktorid oletavad aga, et 10 aasta pärast tõuseb pommitajate keskmiseks kiiruseks 480 km/t ja hävitajail 720 km/t. Lennukiiruse kasvamisega suureneb ühtlasi lennukite tegevusraadius. See asjaolu lubab järeldada,

Hävitaja Frank Hawks, varustatud Twin-Washp 1150 HJ mootoriga, mis arendas kiirust 603,5 km/t.

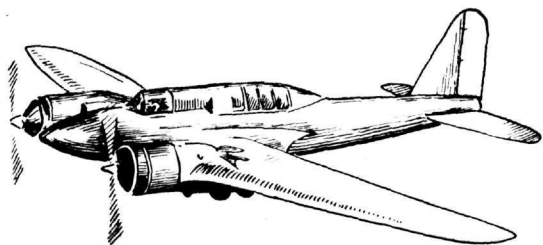
et õhujõud on võimelised viima sõjategevust vastase riigi territooriumile, ka rinde kaugemasse tagalasse.

Lahinguliseks otstarbeks arendatakse peamiselt kaht tüüpi lennukeid, pommitajaid ja hävitajaid. Nende relvastuses katsetati möödunud aastal uusi relvi. Tarvitusele võeti 12,7-mm kuulipilduja ja 20-mm suurtükk. Üldiselt on lennukite relvastuses järgmised variandid: 1) 1 suurtükk, 2) 1 suurtükk ja 2 kuulipildujat, 3) 4 kuulipildujat, 4) 2 suurtükki ja 2 kuulipildujat. Kuulipildujate ja suurtükkide arvud ja vahekorrad on sõltuvad lennukite ettenähtud ülesannetest ja tüüpidest. Katsetamisel on ka suurema kaliibriga (37- ja 50-mm) suurtükkide kasutamisele võtmise lennukiteid. Peale kuulipildujate ja suurtükkide on hävitajad varustatud veel väiksemal arvul süüte- või fuggasspommidega. Pommitajad on määratud peamiselt süüte-, gaasi- ja fuggasspommide kandjaks ja nende viimiseks purustatavale esemele. Endakaitseks on pommitajad varustatud kuulipildujatega ja suurtükkidega.

*) The Royal Air Force Quarterly nr. 1, 1936.

**) Tehnika i Vooruženie nr. 2, 1937. a. M. Andrejev. „Itogi razvitiia vozdušnõh vooruženii v 1936 g.“

Tänapäeva vaadete kohaselt moodustavad pommitajad õhujõude peajõud. Enam levinud pommitajate tüübid on 8—10 tonni raskused lennukid, mis on varustatud kahe 700—1150-HJ mootoriga. Niisugused pom-

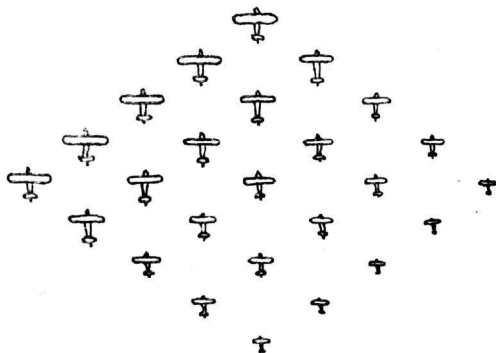
Pommitaja Kurtiss YA-18, mis varustatud kahe Write-Cyclon 1000 HJ mootoriga.

mitajad võivad peale alatise relvastuse ja meeskonna võtta kaasa 1500—2500 kg raskuses mitmesuguseid pomme või 20—30 meest.

Saanud ülevaate üksikute riikide õhujõudude suurusest ja lennukite omadusist, vaatleme nüüd, missugused on vaated ja tõekspidamised õhujõudude operatiivseks kasutamiseks. On tõenäoline, et suured alukeskused, raudtee sõlmjaamad, lennuväljad ja -baasid on riigikaitse organiseerimisel tähtsad objektid nii sõja puhkemisel kui ka selle kestusel. Need on toetuspunktid riigi territooriumil, kus asuvad juhtimistsentrumid, kus hoitakse mitmesuguseid sõjavarustuse tagavarasid, kus asuvad sõjatööstused ja kus teostub väeosade ettevalmistamine ja väljaõpetamine. Sõjalisest seisukohast muutuvad seesugused rajoonid ja punktid riigi territooriumil vastase õhujõudude rünnakuobjektideks. Abinõuks selle teostamiseks on sõjavägede ülemjuhataja käsutuses õhujõud, eriti aga raske pommituslennuvägi, kui võimas ja kaugel tegevuse ulatusega võitlusabinõu.

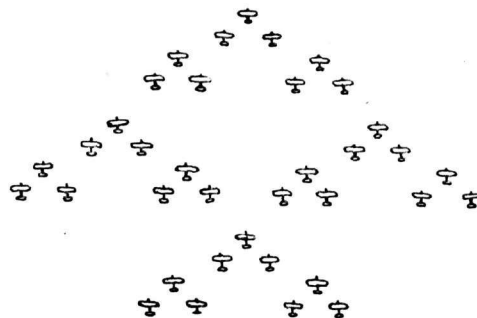
Nõukogude Vene autoriteetide vaadete ja tõekspidamiste järele teostuks õhujõudude poolt ettevõetav operatsioon järgmiselt.

Esimeseks etapiks terves operatsioonis on ette nähtud luuretoimetamine, mille eesmärgiks on avastada tähtsaimaid purustusobjekte ja vastase õhukaitse süsteemi ning selle varustust. Luureorganisatsioon sõltub neist tõenäolisist andmeist, mis vastase kohta on juba kogutud salaluure teel. Hoolimata sellest, kuivõrd tõe-

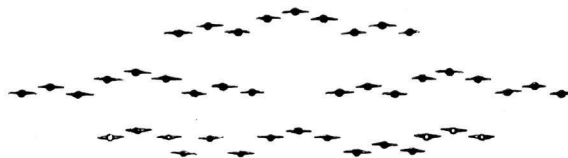
Pommitajate rivi, mis koosneb 5-st viielennukilisest salgast ja on ešeloneeritud kõrgusesse.

näolised on olemasolevad andmed, ei võeta õhuluuretoimetamist ette mitte üksikute lennukitega. Õhuluure peab olema küllalt tugev ja võimeline pidama tarbekorral rea võitlusi, mis vastane sunnib vastu võtma lennul oma eesmärgile ja tagasi. Operatiivse õhuluure toimetamiseks määratakse kergepommitajate ešelon, mis koosneb 30—50 lennukist. Luureešelonile seatakse laialdased ülesanded. Ta peab koostöös raskepommitajate ešeloniga esinema võimsa jõuna operatsiooni tervikus, ta peab toimetama luuret, sünnitama purustusi ja,

Neljast eskadrillist koosnev pommitajate rivi, mis on samuti ešeloneeritud kõrgusesse.

kolmandaks, tõmbama kõrvale kaitsja tähelepanu raskepommitajate tegevussuunast ja -rajoonist. Operatsiooni järgmiseks etapiks on õine ešelon, mis koosneb üksikust raskepommitajaist või nende väikesist koondusist. Õiste rünnakute eesmärgiks, mida toimetatakse 2—3 ööl järgemööda, on vastase õhukaitse osade meeskondade väsitamine, demoraliseerimine ja pommidega teostada peamiselt lennuväljade ja -baaside purustamist, mis nõuavad aega ja tööjõudu nende kordaseadmiseks. Operatsiooni kolmandaks ja tähtsaimaks etapiks on raske- ja kergepommitajate päevane rünnak, mis võib teostuda kahe variandi järgi. Ühe variandi järgi, 1,5 tundi enne raskepommitajate ešeloni kohalejõudmist, peavad kerged pommitajad ründama vastase lennuvälju ja purustama lennukeid, siduma tema õhujõude ja õhu-

Neljast eskadrillist koosnev pommitajate rivi eest vaadatuna.

kaitse-relvi. Kergepommitajate ešelon koostöös järgneva raskepommitajate ešeloniga esineb viimase eelväena.

Teise variandi järgi teostub kergepommitajate lend märgini ja tagasi koos raskepommitajatega. Kooslennul on esimeste ülesandeks tagasi tõrjuda vastase hävitajate kallaletunge raskepommitajatele. Tagasilennul peavad kergepommitajad etendama järelväe osa ja katma raskepommitajate tagasilendu.

Uuendage „Kaitse Kodu!“ tellimist 1. aprillist

Sanitarid gaasimaskides lennukitelt visatud pommidega gaasitatud lahinguväljal oma samariitlasetööd teostamas

Niisugune on õhujõudude operatsiooni üldskeem, mille järgi venelased näevad ette selle teostumist.

Nüüd võib-olla huvitab ka küsimus, kui palju läheks tarvis seesuguseks operatsiooniks lennukeid ja pomme. Venelaste arvestuse järele kuluks näiteks ühe lennubaasi purustamiseks ettevõetavas õhujõudude operatsioonis lennukeid ja pomme järgmiselt:

Lennuväljal olevate kaitseehituste ja ladude purustamiseks läheks vaja 10—20 raskepommitajat, millest igakuks on varustatud 20—25 100 kg raskuste fугasspommidega. Kui oletada, et lennuväljal on mõnesugused töökojad ja tehased, siis nende purustamiseks läheks vaja 10—15 pommitajat, kellest igakuks viskaks alla samuti 20—25 100 kg fугasspommi. Aerodroomi

ja angaaride purustamiseks on tarvis vähimalt 15 raskepommitajat samasuguste pommidega.

Kokku võttes näeme, et venelaste arvestuse järele läheks ühe aerodroomi või lennubaasi purustamiseks ettevõetavaks operatsiooniks tarvis vähimalt 60 raskepommitajat ja kuni 40 kergepommitajat. Raskepommitajate pommide viskamise aeg ja märgi kohal viibimine ei tohi aega võtta rohkem kui 5—10 minutit.

Lõpuks tekib nüüd veel küsimus, kuidas võidelda õhujõudude operatsioonide vastu. Vastuseks sellele küsimusele võiks märkida ainult võitluse tähtsaimaid momente. Kõigepealt andmete kogumine vastase õhujõudude kallale tungi ettevalmistusi võimaldab aegsasti teostada viimaseid ettevalmistusi ja säilitada valmisolekut vastutegevuseks. Kui luure andmed ei ole suutnud hoiatada vastase õhukallale tungist selle ettevalmistuse perioodil, siis on õhuvaatlusteenistus see, mis peab alarmeerima vastase lennukite ilmumisel ka kõige kaugema tagala nende lennusuunas. Arvestades lennukite lennukiirust peavad lennukitõrje meeskonnad valmis olema alarmi korras asuma oma ülesannete täitmisele. Lähenevaid vastase lennuki ešelone peavad ründama kaitsja hävitajad, nende lennul märgile ja tagasi. Maapealsed lennukitõrje relvad avavad tule, kui vastase lennukid ilmuvad nende tulepiirkonda.

Mitmesugused katsetamised õhumärkide tulistamisel näitavad, et madalalt lendavate ja püssitule piirkonda laskuvate lennukite tulistamisel annab tõhusaid tagajärgi ka püssituli, kuigi võib eeldada, et märgile lähenemisel ja tagasilennul lennukite ešeloniid lendavad suurel kõrgusel, kus püssitulel ei ole enam mingisugust mõju. Hoolimata sellest võib aga esineda õhujõudude kallale tungi operatsioonidel küllalt juhtumeid, kus vastase lennukid oma lennul märgile või tagasi ja rünnaku teostamisel on sunnitud mõnesuguseil põhjusil laskuma püssitule piirkonda, ja neid juhtumeid peab kaitsja olema valmis kasutama, et aegsasti organiseeritud laskurüksustega ja nende osava tulega vastase lennukeid rivist välja lüüa.

O. K.

ORIENTEERUMINE

Sissejuhatus.

Riigikaitselistes organisatsioonides tegutsevate üksikliikmete tähtsaimaks ülesandeks on meistrioskuste omandamine oma kutsealal. Kuna Maailmasõja kogemused, eriti positsioonisõja perioodil, näitasid tule otsustavat osa kaitselahingute läbiviimisel, siis ongi saadud õpised kujunenud suunaandjaks laskeosavuse arendamisele. Laskesport ja sõjavägede lasketase näitavad kõikides riikides pidevat tõusu. Tule mõju alal on viimase aja sõdade kogemused leidnud väarikat hindamist.

Teine moment, mille alal küll Maailmasõda andis vähe kogemusi, on liikumine. Kõikide sõdade eel on alati kõneldud lühidast sõjakäigust, mida püütakse saavutada kiirusega, s. o. liikuvusega. Tänapäeva sõjakirjandus seab liikuvuse suhtes üles suuri nõudeid sõjavägedele ja selle saavutamiseks teostatakse pidevaid harjutusi. Kuid liikuvusest, s. o. vastupidavusest, üksi on lahinguraskuste ületamiseks vähe. On vaja ka oskust liikuda.

Maailmasõja kogemusel tekkisid hõredad rivikorrad, tekkis n.-n. gruppide taktika. Kuna tule mõju järjest kasvab, siis pole mingit kahtlust, et tegevus väikeste gruppidenä on ka tulevikusõjas resp. lahingus domineeriv. See asjaolu nõuab aga omakord oskust liikuda maastikul antud ülesande kohaselt väikestes gruppides ilma eksimise ohuta. Teiste sõnadega, orienteerimise küsimus peab sügavasti tungima rahva keskele.

Meil on kuni viimase ajani orienteerimise küsimusi käsitletud noorte organisatsioonidest noorte kotkaste ja skautide peres ning riigikaitselistest organisatsioonidest Kaitseliidus ja sõjaväes. Peame aga olema otsekohesed ja tunnistama, et orienteerumine laiemas ulatuses pole meil veel küllaldaselt populaarne. Me nagu pole endile küllalt aru annud selle ala arendamise vajadusest. Oleme harjunud, et igal ühikul on juht ja see orienteerub ning juhib.

Väikeste gruppide tegevusest lähtudes on juhi küsimus seal ebastabiilne. Seda põhjusel, et juht võib välja langeda ja iga reavõitleja peab olema suuteline teda asendada. Teiselt poolt võib alati esineda olukordi (teadete edasitoimetamine, liikumine luurel jne.), kus reavõitleja peab täitma iseseisvat ülesannet. Seepärast orienteerumine peab Kaitseliiduperes kujunema niisama populaarseks nagu seda on laskmine. Kui olla hea laskur ja eksimatu liikuja ka võõral maastikul ning sellele lisaks tunda moondamise ja vastase petmise võtteid, siis ollakse hea võitleja.

Kaitseliidu orienteerimise oskuste arendamise kava 1937. a.

Kaitseliidu ülemalt 26. 02. 37. a. kinnitatud „K. L. Patrullivõistluse määrused“ sisaldavad endas rea orienteerimise oskust arendavaid harjutusi. Seejuures on need harjutused valitud võistlusaineil, mis tõstab huvi

ja loob võistlusliku pinget. Patrullivõistluse määruste kohaselt kuuluvad harjutamisele järgmised küsimused:

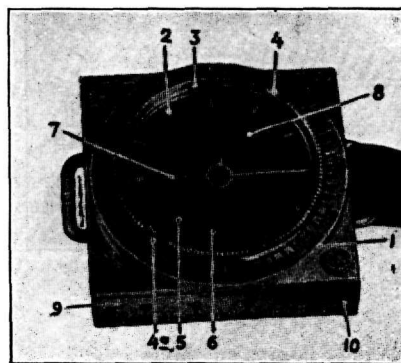
1. Liikumine antud suunas ilma kaardita.
2. Orienteerumine ja maastikul antud punktide kaardile kandmine.
3. Perspektiivvisandi koostamine.
4. Kauguste silmamõõduline mõõtmine.
5. Teatiste kirjutamine.

Loeteldud aladest vaatleksime käesolevas kirjutuses kaht esimest punkti. Seda põhjusel, et meil on kasutamisel rida kompasside liike. Seetõttu on vaja luua pilt orienteerimise vahendeist, millest omakorda sõltub orienteerumise täpsus ja kiirus. Kuna tarvitusel olevad tüübid on juba tuttavad, siis alljärgnevas selgitame vaid M/36.

Kompassi M/36 kirjeldus.

Osad:

1. Asimuutring jaotatud 60 ossa, iga osa on 0,100 D.
2. Jaotusmärgid iga 5 osa järele nagu kella numbrilaua.
3. Pööratav rõngas.
4. Suunamisavad.
- 4a. Kaugustuhandendike (asimuudi) lugemisosuti.
5. Põhjasuuna märk asimuudi määramiseks.
6. Põhjasuuna näitaja.
7. Suunanäitaja.
8. Juusjoon.
9. Suunamisjoonlaud (suunamiskülg).

Joonis nr. 1.

Põhiomadusi:

1. Hermeetiliselt suletud vedelikukarp on purunematu, kuid võimaldab täielise selgusega vaatluste teostamist ja tagajärgede lugemist.
2. Võimas magneetnõel asetatud vedelikku töötab täielise tundlikkusega temperatuuris +50° kuni -50° C.
3. Juusjoone põhjasuuna märk on kaetud fosforiga, mis võimaldab ka pimedas täpse asimuudi ja suuna määramist.

4. Kompassi külgedel olevad joonmõõdud muudavad kompassi väga sobivaks kaardi mõõtmise vahendiks.
5. Kompassi juure kuuluv tselluloidring võimaldab asimuudi määramist kaardil ja maastikul määratud asimuudi ülekandmist kaardile suure täpsusega ja üksteisest kaugel asuvate punktide vahel (vt. joon. nr. 5).
6. Eriline kinnis võimaldab matkajale kompassi kinnitamist rinnale alatise kasutamisevalmisusega (vt. joonis nr. 4).

Kompassi M/36 kasutamine.

1. Asimuudi määramine kaardil.

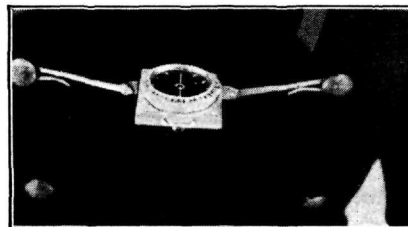
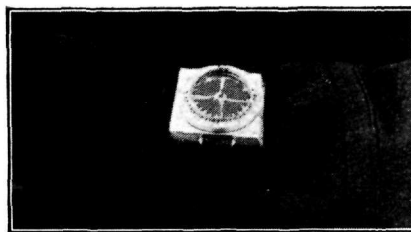
Asetada kompass kaardile nii, et sm mõõtkavaga varustatud külg asub joonel lähtepunkt-sihtpunkt, kusjuures kompassi pealküljel oleva noole teravik peab olema suunatud sihtpunkti. Selle järele asetada pliats või muu vastav ese pööratava rõnga suunamisavadesse ja pöörda rõngast seni, kuni juusjoon ühtub kaardi põhja-lõuna meridiaaniga. Tähelepanu tuleb pöörda sellele, et juusjoone põhjasuuna märk (kaks fosforpunkti) oleks suunatud kaardi põhja. Järgnevalt vaadata, missugune arv asimuutrõngal asub lugemisosuti vastas, ja too ongi valitud suuna asimuut.

Joonis nr. 2.

2. Matkamine kompassi järgi.

Eeskirjeldatud korras liikumisuuna asimuut määratud või kompassile pandud saadud arvu järgi tuleb matkamiseks toimida alljärgnevalt. Võtta kompass kätte, siduda käele või asetada rinnale nii, et suunanäitaja nool vaataks otse ette. Järgnevalt pöörda keha seni, kuni magneetnõela põhjasuuna näitaja asetub juusjoone põhjasuuna märgi alla. Selle järele valida suunanäitaja suunas võimalikult kaugemal mingi kohalik ese ja alata liikumist. Jõutud valitud esemeni, peatuda, kontrollida, et põhjasuuna näitaja asub jällegi juusjoone põhjasuuna märgi all, kuna suunanäitaja järgi valida järgmine matkapunkt maastikul.

Joonis nr. 3 ja 4.

3. Asimuudi määramine maastikul.

Suunata kompassi parempoolsel küljel oleva noole teravik esemele, mille asimuuti soovitakse leida. Selle järele sihtida piki kompassi äärt valitud esemele ja kompassi sihist liigutamata pööratava rõnga juusjoone põhjasuuna märk asetada põhjasuuna näitajale. Pärast seda lugemisosuti vastas olev jaotus asimuutrõngal näitabki asimuudi suurust.

Praktilise võttena tuleks soovitada: 1) suunamiseks maastikuesemele kasutada pliatsit või sirget oksa, mis on asetatud kompassi vasaku külje vastu, ja 2) pööratava rõnga pöörmisel asetada kompass mingile kindlale alusele, nagu kivile, aiale jne., mille tõttu suunamise täpsus väheneb.

4. Maastikul määratud asimuudi kandmine kaardile.

Asimuudi kandmiseks kaardile asetatakse kompass pööratavat rõngast liigutamata oma parema küljega (sm jaotustega) punkti, millest tehti asimuudi määramine. Selle järele pöörda kogu kompassi seni, kuni juusjoone põhjasuuna märk vaatab kaardi põhja ja juusjoon ühtub kaardi põhja-lõuna meridiaaniga. Kui seejuures kompassi sm-mõõduga varustatud külg kulgeb algpunkti, siis piki seda külge veetud joon näitabki kaardil äsja maastikul vaadatud eseme suunas.

5. Tselluloidringi kasutamine.

Kompass M/36 juure kuulub tselluloidring, mille eesmärgiks on 1) nurkade mõõtmine kaardil ja 2) maastikul määratud nurkade (asimuutide) ülekandmine kaardile. Enne kui käsitleda töötamist tselluloidringiga, peatume lühidalt kompassil ja tselluloidringil saadavate nurkade erinevusel. Kompassil, kui teda võrrelda kel-laga, on osuti (põhjasuuna näitaja) paigalseisev, kuna numbrilaud on liikuv, mille tõttu ka asimuutringil numbrid suurenevad vastupäeva. Tselluloidringil on numbrid samuti vastupäeva, kuid niit on siin osutiks ja numbrilaud (tselluloidring) paigalseisev, mille tõttu tuleb lugeda mõõda p ä v a. Selle tagajärjel tuleb kõik mõõtmise resultaadid tselluloidringiga maha arvata 60 ja järelejääk panna kompassile.

SOOME KOMPASS

M/36

MÜÜGIL

KAITSELIITLASTE TARVETELAOS

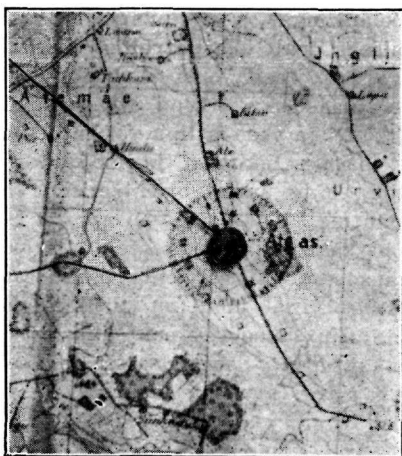
TALLINN, KAARLI T. NR. 8

OY SKOHA AB.

HELSINKI, KAIVOKATU 6

a. Asimuudi määramine kaardil.

Punkti, kust soovitakse teha möötmist, asetatakse tselluloidringi keskpunkt, kuna keskjoon suunatakse noolega kaardi põhja-lõuna meridiaanile. Järgnevalt pingutatakse niit sellele punktile, kuhu soovitakse leida asimuut. Number, millest niit läheb üle, näitab nurga suurust, kuid õige nurga saame möödapäeva lugedes või arvutades $60 - a$. Näiteks: joon kulgeb arvu 9, siis õige nurk on $60 - 9 = 51$. See tähendab, et pööratav rõngas tuleb asetada lugemisosutiga 9 vastu.

Joonis nr. 5.

b. Maastikul määratud asimuudi ülekanne kaardile.

Möötepunkti kaardil asetatakse tselluloidringi keskpunkt nii, et keskjoone nool oleks suunatud kaardi põhja mööda põhja-lõuna meridiaani. Selle järele pingutada niit üle selle jaotuse, mis on 60 ja kompassi

asimuutarvu vaheks. Pingutatud niidi pikendus näitab maastikul nähtud eseme suunas. Näide: kompassi asimuut — 51, tselluloidringi jaotus $60 - 51 = 9$.

Märkmeid kompassi ja kaardi kasutamise kohta patrullivõistlustel.

Patrulli lähetekohas antakse liikumise asimuut kompassi järgi. Siin tuleb võistluste korraldajail ja võistlejail pidada meeles asjaolu, et meil on kasutamisel kompassi jaotustega kraadidesse ja kaugustuhandendikesse. Sellest asjaolust lähtudes peab võistluste korraldaja andma asimuudi nii kraadides kui ka kaugustuhandendikes, muidu võib tekkida asjata ajakulu ja võivad esineda võistlejate väljalangemised. Kuid sama peavad ka võistlejad ise pidama meeles. Kui on antud asimuut kraadides, siis on see tähistatud tavaliselt 15° , 20° jne., kuna kaugustuhandendike kasutamisel 9—00, 12—00 jne. Edasi peab olema igapähe selge, et 1° vastab 17 kaugustuhandendikule, ja kompassidel, mille ring on jaotatud 60 ossa, resp. 6000 ossa (M/36), iga jaotus vastab 6° . Tselluloidringi kasutamisel nurkade möötmisel tingimata meeles pidada punktis 5 mainitud asjaolu.

Mida sooritab patrulli ülem tema käsutuses oleva viie minuti kestes patrulli lähtekohas?

a. Panna antud asimuut kompassile.

b. Selgitada liikumissuuna iseloom, orientiirid ja sihtpunkt kaardil. Selleks toimida vastavalt M/36 kirjelduse punkt 4. Kaardil liikumissuund leitud, määrata lõpp-punkti asukoht möötmisega. On liikumissuunal tüübilisi esemeid (küngas, kivi, üksik puu jne.), mööda kaugused ka nendeni ja märkida taskuraamatusse. Erilise hoolega jälgida lõpp-punkti maastikku ja see jätta meeles.

Endine suusasportlane, nüüd maallmakuulus suusamäärde valmistaja Esa Rossi

SUUSAMATKALT SINIRISTI MAAL

(Algus „K. K.“ nr. 6)

Omateada teeme targasti, kui tarvitame otsemat teed läbi metsade ja üle põldude ning heinamaade. Kui aga rabeleme pooleteise-paari meetri sügavuses lumes, mis on kohevil nagu jahutolm, leiame, et kilomeetrit paar mööda maanteed ringi teha on tühi asi selle vaeva kõrval, mida näeme oma „otseteel“. Ja kui juhtud veel sellases jahutolmus kukkuma! Siis ulatub lumi sul üle pea ja oma kõva pool meetrit veel üle selle. Katsu siis sealt tõusta oskusega, mille oled omandanud kodumaal mõne sentimeetri paksuses lumes. Pealegi on su seljakotil haruldane omadus tirida sind ligi maad ikka nii, et su silmad jäävad alati sinise taeva poole.

Kohtame suguvenda

Mikkeli linnakese agulis. Mees on parajasti minekul noorsoopidustustele, milliseid peetakse Soomes igal pühapäeval. Jutlemisel selgub, et suguvend õpib põllu-

majandust Mikkeli külje all asuvas noorsookoolis. Kodumaal on ta isal talu ja ta ise on saanud õppimiseks ÜENÜ stipendiumi. Soomes on ta olnud juba viis kuud. Selle aja jooksul on ta aga jõudnud peaaegu põhjalikult unustada eesti keele ega ole ka selgeks õpinud soome keelt. Igatahes said soomlased meie jutust paremini aru kui meie suguvenna sõnade-värdjast. Kuid imestada pole siin midagi. Küllaldaselt leidub meil inimesi, kes peavad auasjaks välismaal demonstreerida oma emakeele mitteoskust! Paremini oleks küll, kui säärane saks räägiks juba siis ainult oma emakeelt. Vähimalt saaksid võõrad temast paremini aru ja tal oleks ka endal raskem unustada keelt, mida ta räägib iga päev.

Mikkelist edasi minnes

satume raskesse lumetuisku. Tugeva tuulega tuiskab kerge lumi nii, et raske on näha paari meetrini. Pealegi sajab seda taevaõnnistust kogu aeg juure. Suusatahes ei või kaaslasest kuidagi maha jääda üle kahe meetri, muidu tuiskvaad tema suusajäljed jalamaid

d. Leida liikumissuund maastikul vastavalt M/36 kirjelduse punkt 2. Kui suunal oli tüübilisi esemeid kaardi järgi, siis leida mõni neist juba lähtekohas.

Lubatud viis minutit on küllaldane, et loeteldud toiminguid sooritada rahulikult. Pidada meeles, et külm rahu on orienteerumise küsimusis edaspidise kiire tegevuse tagatiseks.

Patrullivõistluste määruste kohaselt on esimeses sihtpunktis vaja kaardil leida oma asukoht ja iseseisvalt määrata asimuut u u d e sihtpunkti. See ülesanne pole raske, kui lähtekohas mõõtmise oli täpne ja esimese sihtkoha ümbrus jäeti meele. Sel juhul on oma asukoha määramine hõlpus ja lihtne. Järgmine toiming — asimuudü määramine teise sihtpunkti — teostub M/36 kirjelduse punkt 1 kohaselt, sest teine sihtpunkt on kaardil juba märgitud. Enne väljaliikumist toimida samuti nagu lähtepunktis b ja d all kirjeldatud. Kuna teise sihtpunkti jõudes tuleb seal kanda kaardile oma asukoht, siis selle täpseks sooritamiseks on vaja taskuraamatusse märkida vaid teise sihtpunkti koordinaadid kaardilt.

Teisest sihtpunktist kolmandasse liikudes on vaja liikumistee ääres olevad 2 lippu ja 2 kujumärki kanda

kaardile „nõelapistega“, s. t. suurima täpsusega. Selle töö sooritamiseks peab üks patrullist pidevalt jälgima kaarti, et iga hetk teada oma asukohta kaardil, kuna teine jälgib maastikku. Lipu või kuju märkamisel orienteerida kaart ja vedada lipu või kuju suunas sirge. Selle järele jätkata liikumist ja möödudes lipust või kujust peatuda ning uuesti orienteeritud kaardilt vedada sirge nähtule. Kahe sirge lõikepunkt ongi nähtud eseme asukoht kaardil. Täpsus seejuures oleneb orienteerumise täpsusest, pliiatsijoonte paksusest ja lõikenurga suurusest. Igal juhul on kasulik tähele panna, kas lipu või kuju läheduses pole niisugust kohalikku eset, mis on kaardilgi. Seesuguse eseme olemasolu soodustab täpset märgi asukoha määramist.

Kokkuvõte.

Eeltoodu oli selleks, et anda pilti orienteerimise küsimuse tähtsusest. Kuna orienteerimisvahendite alal meil puudub ühtlustüüp, siis ongi toodud kompass M/36 kirjeldus, mis on meie turul olevaist kompassidest parim. Kuna ees seisavad mitmesugused orienteerimisvõistlused, siis käesolevate ridade ülesandeks ongi suuna näitamine nende otstarbekaks täitmiseks.

—Se.

täis. Ja mis kasu on siis veel sõbra poolt sisestõidetud rajast. Püsimegi siis üksteise kannul nagu künnihärjad, kes sarvipidi saha ees ikkes. Loodus aga määsab ümberringi, nagu oleksime meie põlised vanadpoisid ja just praegu peetakse meie matuseid!

Õhtusöögil Pertunmaa pastori juures.

Pertunmaale jõudes on juba üsna pime. Sõidame peaaegu käsikaudu piki maanteed, kuni jõuame keset alevikku. Kohtame seal meest, kes tunneb meie vastu varjamatut huvi. Seletame siis oma matkast ja päritolust. Selgub, et on tegemist kohaliku pastoriga. Mees on lahkus ise ja kutsub meid oma poole, et juua seal tassike kohvi. Ise vabandab, et ta naine olevat haigena Helsingi haiglas ja ta ei saavat üksinda kodus olles meid kuigi hästi vastu võtta. Järgneme lahkele kutsujale kirikumõisa. Tassikesest kohvist kujunes aga välja pidulik õhtusöök. Lahke majajärgi kostitas meid kõige mõeldava söödavaga nii rikkalikult, et pidime sageli lükkama pakutava tagasi ja tuletama temale meele piiblisõna, kus liigsöömine leitakse olevat kaunis keskmise kaaluga patt. Igatahes meie kostitaja ise ei näinud suurt sellest vanast tõest hoolivat.

Majajärgi kuulus IKL erakonda. Tutvustas meidki oma organisatsiooni omapärasustega ja näitas meile erakonna igasuguseid väljaandeid. Poliitilisel teemal jutlemisest aga ei tahtnud kuidagi asja saada. Saime mõlemad aru, et meil on kummalgi oma maailmavaade ja lihtsalt taktitundest ei hakanud meie seda üksteisele propageerima.

Öömajal maa-võõrastemajas.

Lõpetanud mõnusa vestluse pärast õhtusööki, suusatasime pilkases pimeduses paar kilomeetrit edasi. Seal pidime leidma öömaja „majatalos“ või maa-võõrastemajas. Lahke pastor helistas juba enne õhtusööki sinna ette ja nüüd ootas meid soe tuba ja pehme süng. Hea sisustusega tuba kahe voodiga maksis seal taksi järgi ainult veidi üle kahe krooni. Süüa ja juua võis saada sealt kõike, mida süda igatses. Välja arvatud muidugi alkohoolsed joogid, mis üldiselt on soomlasele kaunis kättesaamatud, sest kogu maal leidub viinakauplusi vaid linnades ja suuremates alevites. Kokku võib neid olla vast viiekümne ümber. Samal ajal on meil ligi 2500 viinakauplust, kusjuures meie maa oma pindalalt on ligi kümme korda väiksem. Soomlased ise arvavad, et neile ei võigi alkoholi kättesaadavaks teha, sest joomises ei tundvat nad mõõdukust.

Olen kodumaal matkanud ja alati tundnud kibedalt korraliku öömaja puudust. Palju kordi on tulnud ööbida üksikuis heinaküünes, viljarõukude all ja sageli ka metsas. Soomes seda ei juhtu. Peaaegu iga 10 kilomeetri järele on neil „maja-

talo“, kus sulle antakse alati öömaja. Maa-võõrastemaja pidaja on kohustatud öömaja ja toitu andma reisijaile maavalitsuse poolt kinnitatud hinnakirjas märgitud tasu eest. Ja puhtad on kõik need „majatalode“ toad ning sisustused võivad nad edukalt võistelda meie odavamate hotellidega.

Maastik muutub

tasasemaks. Vähehaaval hakkavad kaduma meie konte murda ähvardavad mäed. Juba saab suusatada kilomeetrite kaupa lausa lagedat maad mööda. Pärast suurtest mägedest tulekut tundub lage maa väga igavana ja üksluisena, olgugi et sellel suusatamine iseenesest on hulga kergem kui raske murdmaal. Paistab et kogu maa muutub kehvemaks. Varem olime harjunud nägema vaid suuri talusid, kahekordsete karjalautadega ja sageli kolmekordsete eluhoonetega. Nüüd näeb õige harva kahekordseid elumaju. Põllupindki on muutunud, niipalju kui saab seda kindlaks teha pealiskaudselt. Kohati suusatame kümneid kilomeetreid piki külmanud sood, millel kasvavad vaid üksikud männijärsid ja kidurad kased. Oleme jõudnud Kesk-Soome põhjapoolsesse ossa.

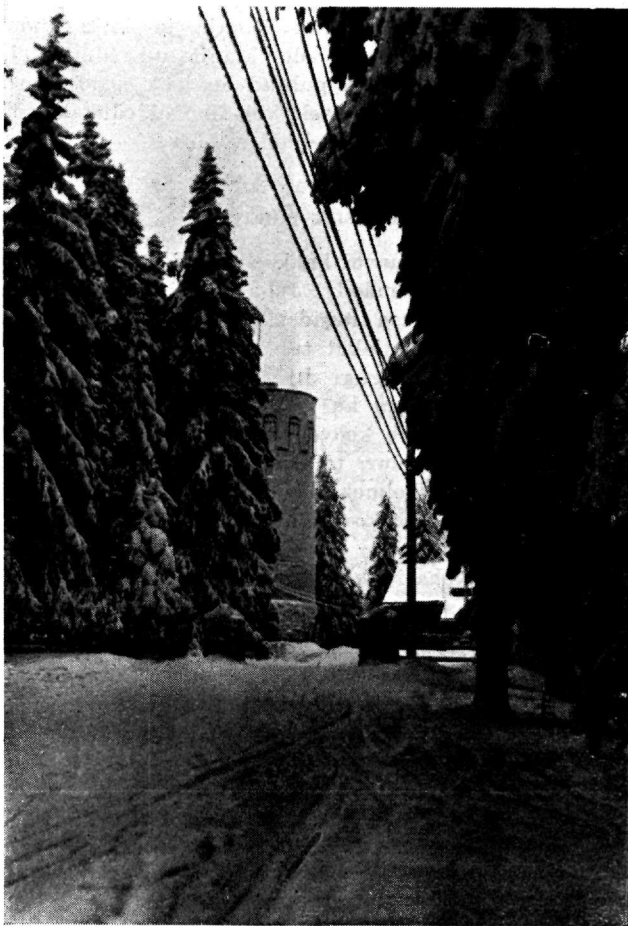
Kuopiosse jõuame

pärast kaheksa päeva kestnud suusatamist. Mina olen katnud 377 km selle aja jooksul, kuna vigastada saanud jala tõttu pidin lebama paar päeva voodis. Matkakaaslane on mul aga truult suusatanud läbi 500-kilomeetri- lise vahemaa Helsingist Kuopiosse.

Kuopios leiame eest meie kaitseliidu suusatajad,

VIERUMÄE SPORDIKOOLIS. 1932 a. suusatamise maailmameister Veli Saarinen (vasakul) ja Valga maleva suusatamise meister Enn Saare

Kuopio Puijomägi vaatetorniga talvel

kes on tulnud võistleva naaberriikide parimatega. Mehed on juba paar päeva viibinud linnas ja suutnud kohaneda oludega. Käivad iga päev laske- ja suusatamistreeningul, hoolimata kõvast pakasest, mis mõnel päeval küünib üle 20 pügala.

Kuopio Puijol.

Kuopio ja Puijo on üksteisega niisama lahutamatud kui eestlane ja jonn. Kui mainitakse üht, ei saa minna mööda teisest. Kumb neist on kuulsam, on raske ütelda. Igatahes oma Puijomäest laulavad soomlased nagu mingist rahvuslikust omapärasusest ja uhkusest. Ja ilus on ta ka tõesti. 263 meetrit kõrge mägi, kaetud sirgete, suurte kuuskedega. Suusarajad looklevad puude vahelt igal mäeküljel. Harjale on ehitatud vaatetorn, millest selge ilmaga võivat näha kuni 100 kilomeetri kaugusele. Vaatetorni juures on veel turistide kodu ja suusahüppemägi ühes hoovõtutorniga. Rohke lumi on katnud mäel kõik konarused ja künkad, nii et suusatamine mäel on lihtsalt naudinguks. Lumesse upuv mägi puudega, mille okstel lasub paks kord õhkõrna ja kerget lund, pakub väga maalilise pildi.

Tõuseme mäeharjale mööda võistlusrada. Tubli veerandtunni annab rühkida üles järsust nõlvakust.

Teisest küljest saame selle eest alla ainult kahe ja poole minutiga! Allaminek on lausa slalomsõit puude vahel siksakiliselt lookleval rajal. Olgugi et teeme säärast kihutamist esmakordselt elus, on Puijo meie vastu üliarmulik ega murra meie konte. Isegi kukkuda ei lase ta meid, hoolimata et kordame allasõitu kümned korrad ja otsime ikka järsemaid ja kardetavamaid langusi.

Vastuvõtt Kuopios

kohaliku kaitseliidu ja ajakirjanike poolt oli südamlük. Soomlased nähtavasti ei ole harjunud kuulma ega nägema pikki suusamatku. Meid imeteldi kõikjal ja kohalik ajakirjandus tegi meist lausa sangarid! Ja ometi on nende maa suusatamise kodumaa. Kuid arvan siiski, et see suur tähelepanu oli ainult külalislahkus. Küllap nad ise ka seal suusatavad kindlasti kuni tuhandekilomeetrilisi teekondi. On ju nende kaitsevägi ja kaitseliit talvekuul terves koosseisus suuskadel.

Kuopio linnas elab 25.000 elanikku. Linn ise on kena. Kesklinnas kergivad taeva poole mitmekordsed äride ja tööstuste hooned, kuna linnaservadele on ehitatud pisikevad suvemajakesed. Silma puutub turistidekodude ja väikeste võõrastemajade rohkus. Ka uhkeid võõrastemaju kõige mõeldava mugavusega on paar tükki. Neist on üks kohaliku kaitseliidu maleva valduses. Samas võõrastemajas — „Seurahuones“ — oli korteris ka meie suusatajate meeskond.

Üldse näitab Kuopio malev suurt ettevõtlikkust ja ärivaimu majanduslikul alal. Suusavõistluste puhul korraldatud lõbustused ja tantsuõhtud olid kõik maksulised ja sissetulek läks kaitseliidu maleva kassasse. Samuti oli korraldatud ka võistluspaigal toitlustamine. Lotad keetsid kohapeal igasuguseid võimalikke toite, mida võis lunastada tšekkide vastu. Tšekke müüdi eraldi kassadest.

Suusavõistlusi

oskavad soomlased korraldada. Meil tehakse sageli suured, üleriiklikud võistlused nii vaikselt ja salaja ära, nagu oleks trobikond mehi käinud metsas vargil! Önn on, kui juhtub peale mõni ajalehe kirjasaatja ja annab tagajärjed oma lehele teada. Muidu jääksid ka need avalikkusele teadmatuks. Sealjuures on aga võistluste korraldajad väga maiad ajakirjanduses tehtava eelreklaami peale. Kiidetakse kogu see värk nii suureks, et aina loe ja imesta. Kui aga lähed võistluste ajaks stardiplatsile, oled sügavalt pettunud. Heal juhul näed võistlejat ainult kaks korda: kui ta läheb välja võistlusrajale ja kui ta sealt kord mitme tunni järele läbi-aetult tagasi tuleb. Mis temaga vahepeal juhtub, seda ei tea keegi. Meenub üks võistlus, kus korraldajail kadus teel jäljetult isegi üks võistleja! Oodati, oodati, ja kui mees ei tulnud lõpp-punkti, mindi koju. Et küll mees ise tee koju leiab! Võistluste kestes ei anna pealtvaatajale kodanikule keegi seletusi võistluste käigust.

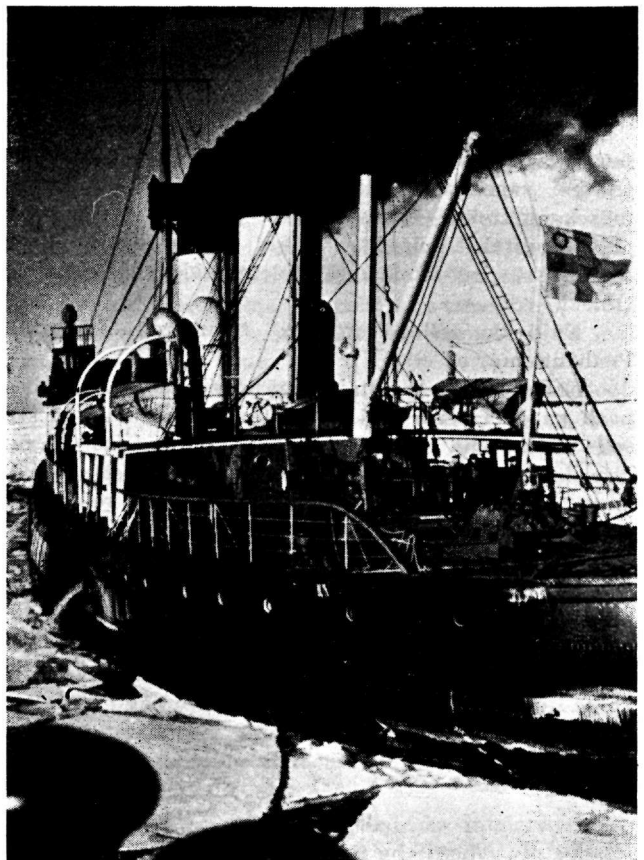
Soomes selle vastu on pandud stardiplatsile välja igasuguseid plaane ja diagramme võistlusraja ja maastiku profiili kohta. On võistlejad saadetud rajale, an-

takse jalamaid valjuhääldaja kaudu teada üksikute võistlejate asukoht ja aeg, millega nad on läbistanud teatavad maa-alad. Pealtvaatajad — õigemini kuulajad — hoitakse kogu aeg pinevuses, sest ikkagi juhtub võistlustel, et kord veab võistlusrajal ühe või teise lemmiksuusataja. Ka ei puudu korralik kava, kus kõikide võistlejate nimed ja startimise järjekorra numbrid sees on.

Olen rääkinud mõnegi meie suusavõistluse korraldajaga meil ilmnenuid puuduste üle ja püüdnud analüüsida põhjusi, miks meie publik ei ole huvitatud suusavõistlustest. Leitakse, et süüdi olevat ajakirjandus! Ei kirjutatavat küllaldaselt võistlustest ja nende tagajärgedest. Võib-olla on nendel meestel omast seisukohast õigus, kuid ärgu unustatagu asjaolu, et ajakirjandus kirjutab meeleldi asjust, mis seda väärivad. Tehtagu võistlused, mida külastab tuhatki inimest, küll ajakirjandus siis on sunnitud sellest kirjutama. Aga nõuda, et ajakirjandus kirjutaks lehekülgede viisi asjust, mida võib-olla ei näe ajalehtede esindajadki — see vist on meiegi oludes liig, kus ajakirjandus niigi on küllalt painduv ja igasugustele sportlikele üritustele vastutulelik. Ja kui võistlused kukuvad kehvalt välja ainelistel võimalustel puudusel, siis jäetagu nad pigem korraldamata ja otsitagu rahahankimiseks teid, et järgnevad võistlused korraldada juba head. Kui rahvas kordki näeb häid võistlusi, küllap ta hakkab hiljem külastama kehvemaidki.

Parimad muljed

olen toonud kaasa matkalt karmil põhjamaal. Raske on kirjeldada seda südamlikkust, millega võtsid mind vastu vennasrahva kaitseliidu üksused ja nende pealikud. Minu eest hoolitseti nagu tehakse seda oma laste eest. Olgu neile siinkohal sportlik aität ja tugev käepigistus! Olin esmakordselt meie vennasrahva hulgas maal ja sain neid seal õppida tundma nagu nad tegelikult on. Võib-olla sain ma aru sellest kinnisest soomlasest, kes räägib enesest nii vähe. Ehk läks mul korda vaadata nende inimeste hinge, kes on pealtnäha karmid ja tundetud, kuid seesmiselt vastandid oma karedale koorele. Kuulsin nende kauneid rahvalaule nende endi laulduna. Olen neid kuulnud varemgi, kuid sääraselt laulda, nagu teeb seda lihtne soomlane, ei

MATKA VIIMNE ETAPP

Jäälõhkuja „Tarmo“ murrab reisiaurikule Soome lahel teed

oska ükski kunstnik. Kunstniku laulus võime kuulda vaid esineja kõrget kooli ja rahvalaule omapärasust. Lihtsa soomlase laulus heliseb hing, ja sa tajud seda. Laul on sealjuures ainult vahendiks, mille kaudu sa pääsed nii ligidale muidu nii kinnisele soomlasele. Selles kurvatoonilises, kuid siiski nagu lootusrikkalt hõiskavas viisis leiad soomlase nagu ta on: uhke, tagasihoidliku ja sügavas südames oma maad ja vabadust armastavana.

Tallinn, märtsis 1937. a.

VALIGE ÕIGE KUUL

Algab jälle Kaitseliidu peres intensiivne laskeperiood. Tulevad klassikatsed, karikavõistlused, üksuste- jne. vahelised võistlused. Igal laskuril on siis esimeseks mureks — kust saada parimat laskemoona?

Hangitakse siis kas valmis täpsusmoona või valmistatakse ise üksikutest elementidest täpsuspadruneid.

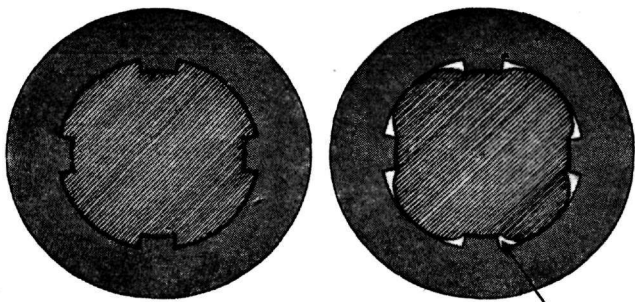
Kuid kas sellega on kõik toimingud lõpetatud? Peab ütlema, et ei!

Et laskmisel parimaid tagajärgi saavutada, selleks peab ka oma relva kaliibri kindlaks määrama, et alles selle järele oma relvale vastavaid täpsuspadruneid muretsema. Sest täpsuspadrun, mis relvale ei sobi, ei anna loodetud tagajärgi, ja teiseks võib ta relva üldse rikkuda!

Millest tuleb, et ta võib relva rikkuda?

See tuleb sellest, et kui valitakse täpsuspadrunid, millel on peenemad kuulid kui püssi õone läbimõõt, nende padrunitega lastes tekib säärane nähtus, et kuul ei sule rauaõonest läbijooksul kogu õont. Vabadest kohtadest — vindisoonte servadest — nagu alloleval joonisel näha, tungib püssirohu põlemisest tekkinud leek läbi ja põletab vindisoonte servadesse jäljed.

Joon. nr. 1.

Õige kaliibriga kuul suleb kogu raua õone

Peenike kuul jätab vindisoonte servad lahti

Püssirohu põlemise leek suure surve ja kiiruse juures, kuuli poolt vabaks jäetud avausist läbi joostes, kisub avauste külgpindadelt metalliosakesi kaasa ja tekitab nõnda metalli pinnasse augukesed. Esiti on need jäljed väikesed, kuid igakordsel kuuli läbijooksul suurenevad need ja kujunevad nähtavaks augukesiks. Tekkinud augukeste sisse koguneb mustust, ja et need asuvad veel vindisoonte servade lähedal, kust on mustust üldse raske kätte saada, siis riknemise protsess sünnib palju kiiremini, sest augukestesse jääv mustus soodustab roostetamisprotsessi ja põletiku jälgedest kujunevad rooste jäljed.

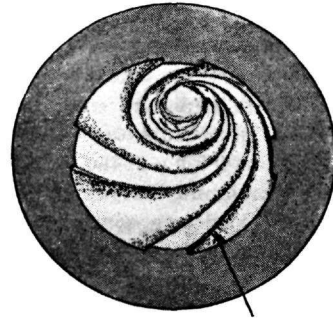
Kui raua õonesse tekivad rooste jäljed, mis muudavad õone pinna karedaks, siis sellega halveneb ka relva tuletõhusus!

Et oma relva säärase riknemisprotsessi eest hoida,

peaks iga laskur oma püssi kaliibri laskma kindlaks määrata, et siis vastavalt sellele oma püssi jaoks kuule valida!

Vähesoonelise rauaõone juures, nii nagu Kl. „303“ ja inglise vintpüssil, pole viga veel väga suur, kui va-

Joon. nr. 2.

Vindisoonte servades põletiku jälgedest arenenud rooste jäljed

litakse kuulid 1—2 sajandikku peenemad kui vindisoonte põhja mõõt, sest seal on vindiharjade mass peaaegu võrdne vindisoonte väljalõikele, ja sellega see osa kuuli massist, mis vindiharjade kohalt kokku pigistatakse, paisutab kuuli vindisoonte kohalt välja, nii et see täidab ikkagi rauaõone ning suleb kuuli rauast läbijooksul kogu õone. Kui kuulid on üle paari sajandiku vindisoontest peenemad, siis jäävad juba vindisoonte servad lahti ja sealt läbitungiv püssirohu leek hakkab vindisooni servadest põletama.

Suurem oht peente kuulide tarvitamisel on täpsuspüsside juures, kus on rauaõones ainult neli vindisoont ja -harja. Pealegi on neil vindiharjad kitsamad kui vindisooned. See kuuli mass, mis vindiharja poolt kokku surutakse, kulub materjali kokkuistumise peale ning läbijooksul rauast jätab kuul vindisoonte servad lahtiseks, kust püssirohu leek läbi tungib ja vindisoonte servade kallal hävitustööd teeb.

Sellega ei tohi täpsuspüssile millalgi valida peenema kaliibriga kuuli kui on vindisoonte põhja kaliiber, vaid kas samakaliibriline või, veel parem, 1—2 sajandikku jämedam kui õone kaliiber, sest samakaliibrilise kuuli juures võivad veelgi, materjali kokkuistumise tõttu, vabaks jääda vindisoonte servad, kust on võimalik püssirohu leegil läbitungimine.

Et püssi kaliiber laskmiste ja puhastamiste tagajärjel muutuda võib, seepärast peaks iga püssiomanik laskma oma püssiõone kaliibrit aeg-ajalt kontrollida, et selgitada, milliseid kuule ta oma püssile võib tarvitada. Kui kaliiber on läinud suuremaks, siis peab ta ka üle minema jämedamate kuulide tarvitamisele.

Algelisimaid viise vindisoonte kaliibri määramiseks on see, et võetakse hoolekandelehel antud kaliiber (Kl. „303“ v.-püssil on antud kaliiber vindi harjadelt)

ja lisatakse sinna 2 kümnendikku — see ongi otsitav õone mõõt ja kuuli kaliiber.

Kuid see pole tegelikult õige talitusviis (enam-vähem oleks see õige uute püsside juures), sest, esiteks, püssid, mõtlen nende all Kl. „303“ vp., on olnud neli kuni viis aastat kasutamisel ja laskmiste ning puhastamiste tagajärjel on õone kaliiber muutunud ning, teiseks, vindi-soonte kaliiber pole igakord 2 kümnendikku suurem vindiharja kaliibrist, vaid rohkem või vähem.

Olen leidnud Kl. „303“ v.-püssil soonte kaliibri 2,6 kümnendikku suurema vindiharjade kaliibrist. Hoolekande lehes oli märgitud õone kaliiber 7,67 mm ja soonte kaliiber mõõtmisel osutus 7,93 mm. Kaks kümnendikku juure pannes h.-k.-lehel märgitud kaliibrile oleks pidanud vindi-soonte kaliiber olema 7,87 mm, seega on vahe 0,6 kümnendikku, ja lastes nüüd sellest püssist kuulidega, mille kaliiber oleks 7,87 mm, siis ei suleks säärane kuul rauaõõnt ning vindi-soonte servad põletataks püssirohu leegist ära.

Õige vindi-soone kaliibri kindlaksmääramine on vastavate kaliiberpulkadega kalibreerimisega. Kui neid ei ole, siis võib vindi-soonte kaliibri kindlaks määrata tinakuuli ja mikromeetri või kuulide kalibreerimise raua abil.

Selleks võetakse tinakuul, lüüakse see raua õõnde ning altpoolt teda vardaga toetades, pealtpoolt vardaga lüües lüüakse tinakuul tihedalt õõnde. Lükates nüüd kuuli rauaõõnest läbi ning mõõtes ta mikromeetriga või kuulide kalibreerimise rauaga, mõlemail juhtumeil ettevaatlikult, sest tina on pehme, saame õone kõige väiksema mõõte. Üks sajandik jämedam kuul on mõõdetud õõnele sobiv kuul.

Tinakuuliga saab õone kaliibril ainult siis mõõta, kui õõs on sile, kui aga rooste jälgedest õõs on saklikeks muutunud, ei anna tinakuuliga mõõtmine enam õigeid tagajärgi, sest kuuli läbilükkamisel auklik pind sööb kuuli peeneks.

K. Greenbaum.

Kiirusest ja ta arenemisest

Inimkond on alatiselt jahil suurema kiiruse järgi. Praegune rahvusvaheline läbikäimine nõuab üha suurenevat liiklemise kiirust. Ajaloolisel ajastul on kiirus tõusnud muinasjutulise kõrguseni. „Seitsmepeni-koorma“—saapa muinasjutt on varsti tõeks muutumas. Kiiruse areng omab oma ajaloo ja on olnud üks huvitavaimaid teaduse ja tehnika probleeme üldse sajan-dite välitel.

Kiiruse põhimõõduks otsustati tarvitusele võtta heli kiirus. Heli tekitajaks, nagu teada, on eseme kiire võnkumine, mis kandub õhule, veele, massile jne. Ta läbib tahtsasti kauguse aga siiski ebahütlase kiirusega. On arvamisi, et heli kiirus igal juhul ei ületa keskmiselt 330 meeter-sekundit ehk 1188 kilomeeter-tundi. Kuid see arvamine ei pea paika.

Akustika, mis tegeleb heli kiiruse uurimisega, on tõestanud nii mitmesuguseid heli tekkimise tegureid kui ka helilainete levimise kiirusi. Heli kiirus on vägagi kõikuv absoluutsuse mõttes.

Õhu temperatuuri 0 kraadi juures heli kiirus on 331,5 m-sekundit maapinnal, +15 kraadi juures tõuseb aga kiirus 340 m-sekundini ja +30 kraadi juures koguni 349 m-sekundini. 1500 kg püssirohu plahvatusel on ta 10 meetri kaugusel sageli 866 m-sek., aga 0-kraadilises vesinikus on heli kiirus võrdne 1263 m-sekundile, +8-kraadilises vees aga juba 1441 m-sekundile, +15-kraadilises merevees vastab kiirus 1493 m-sekundile.

Puus aga heli levib kiirusega 3500 m-sekundit ja terases on ta kiirus juba tõusnud 5100 m-sekundile.

Nagu ülaltoodud andmeid näha, on heli kiirus väga ebahütlane. Ta on suuresti temperatuurist ja massist, milles helilaine edasitungimine teostub. Seepärast on teiste kiiruste võrdlusel helikiirusega

vaja aluseks võtta heli kiirus normaaloludes, see on 0-kraadiline temperatuur maapinnal, kus heli kiirus on 331,5 m-sekundit ehk 1193,4 kilomeeter-tundi.

Nimetatud kiiruse rakendamiseks inimese kasutamiseks on rakendatud tööle paljude teadus- ja tehnikameeste pead. Ja iga aastaga võidetakse kaugusi kilomeetri järele, ning ajalt aega tund tunni järele. 287 aastat tagasi oli kodanike kasutada vaid postitõld, ja seegi vaid Prantsusmaal... Ta kiirus oli 1650. aastal 7 k-tundi.

1882. aastal alustas liiklemist Pariisi ja Viini vahel „nool-rong“. Oma aja kohta oli ta kiirus muinaslooline — 63 km-tundi. Kuid 1933. a. Saksa raudteerong „Lendav hamburglane“ arendas kiiruse 140 km-tunnini, millele aga juba järgmisel aastal üle trumpasid aerodünaamilise ehitusega Ameerika „Vaikse ookeani“ raudtee ekspress ja mootorrong „Buogatti“, mis kohati arendasid 160—194-k-tunnilise kiiruse... Kuulus autovõidusõitja Malcolm Campbell saavutas 1935. a. sellekohasel teel kiiruse autoga 445,5 k-tundi, mis võrdub 123 meeter-sekundile.

Kolumbus oma Ameerika avastamise reisil ületas Atlandi ookeani Portugalist Kuuba saareni 2 kuu ja 21 päevaga. Aurik „Normandia“ vajas samaks reisiks vaid 4 päeva 11 tundi ja 42 minutit. 84 aastat tagasi kulus reisiks Inglismaalt Austraaliasse 2 kuud ja 18 päeva. 1934. aastal Charles Scott ja C. Black katsid lennukil selle kauguse — 22.000 kilomeetrit — 2 päeva ja 23 tunniga.

31 aastat tagasi õhusõidu pioneerid saavutasid kiiruse vaid 41,3 k-tundi. 1934. a. Itaalia hüdroplaaniga saavutati juba 709,2-k-tunniline kiirus, mis ületas esialgse kiiruse üle 22 korra. Kuid see ei ole enam ammugi rekord, juba novembris 1935 Põhja-Ameerikas üheistmeline hävitaja saavutas 770-k-tunni-

O m a a s j u s

Meie ajakirja eri-ergutuspreemiad Kaitseliidu palgali-
sele kaadrile ajakirja levitamise eest 1936. a. jooksul said:

— õõbeportisigari KL embleemiga — Võrumaa Maleva
vaneminstruktor kapten **O. Puusepp.**

— naßkkõites albumi — Võrumaa Maleva sekretär
E. Kalekaur.

„Kaitse Kodu!“ talitus

lise kiiruse, ja nagu viimased teated kõnelevad, on rek-
ord jälle Itaaliasse tagasi pöördunud, kus merilennuk
saavutas 794-k-tunnilise kiiruse.

Sada aastat tagasi merereis ümber maailma nõu-
dis vähimalt pool aastat. 1933. aastal ameerika len-
dur Willi Post sooritas lennukil oma ümbermaailma
lennu 7 päeva 18 tunni ja 49 minutiga.

Ümbermaailmaline telegraafiliin 1935. aastal vajas
24-sõnalise telegrammi läbistamiseks S. Franciscost
üle Shanghai, Mongoolia, Siberi, šveitsi, Daani, Londoni,
New Yorgi ja tagasi S. Franciscosse 3 minutit ja 46
sekundit.

Propelleriga lennukite kiirus on jõudmas juba ab-
soluutsele lennuki kiirusele. Aerodünaamika seadused
ütlevad, et harilike lennukite lennul õhu surve on pro-
portsionaalne — kiirusele 2-ses astmes ja mootori
tugevus proportsionaalne — kiirusele 3-das astmes.

Kui lennuki kiirus küünib heli kiiruseni või üle-
tabki selle, siis õhu surve ei allu enam aerodünaamika
seadusile, vaid juba ballistika seadusile.

Et saavutada maapinna lähedal 1200-k-tunnilist
lennukiirust, on vaja 30.000-HP mootorit. Strato-
sfääris mootori tugevuse vajadus langeb aga 2000—
2500 HP. Ülalpool langeb õhu tihedus ja seega ta
surve lennukile. 30 kilomeetri kõrgusel on õhk 81
korda hõredam kui maapinnal ja seetõttu siis ka lennu
kiirus tõuseb 9 korda. Kui aga tõusta 40 kilomeetri
kõrgusele, siis seal on õhk juba 450 korda hõredam ja len-
nuki kiirus, mis maapinna lähedal oli 200 km tunnis,
tõuseb seal 4200 k-tunnini sama mootori tugevuse juu-
res. See kiirus aga ületab kaugelt heli kiiruse. Praegu
aga kiirlennuki kiirus moodustab $\frac{3}{5}$ heli kiirusest.

Stratosfäärilennu probleem ja lennukite helikiiruse
saavutamise laheneb, kui leiutatakse eriline kõrguse
mootor ja stratosfäärilennuk. Säärase stratosfääri-
lennuki ülimaldseks kõrguseks peetakse 20 kilomeetrit.
Kiirused, mis ületavad maakera tiirlemise kiiruse,
võib saavutada ainult rakett-süsteemil töötavate moo-
torite abil. Säärane rakett-lennuk läbistaks umbes
600-kilomeetrilise kauguse 23 minutit kiiremini
kui heli.

Kui kunagi inimkond kaugemas tulevikus on leiu-
tanud stratosfäärilennuki, siis ta ilmtingimata asub

vallutama veel suuremaid kiirusi ja kaugusi, mis või-
maldavad reise ette võtta kosmosse ja külastada teisi
planeete. On välja arvatud, et selleks on vajaline
saavutada 11.600-m-sekundiline ehk 41.760-kilom.-tun-
niline algkiirus. Tehniliste arvutuste juures ei ole
see võimatu...

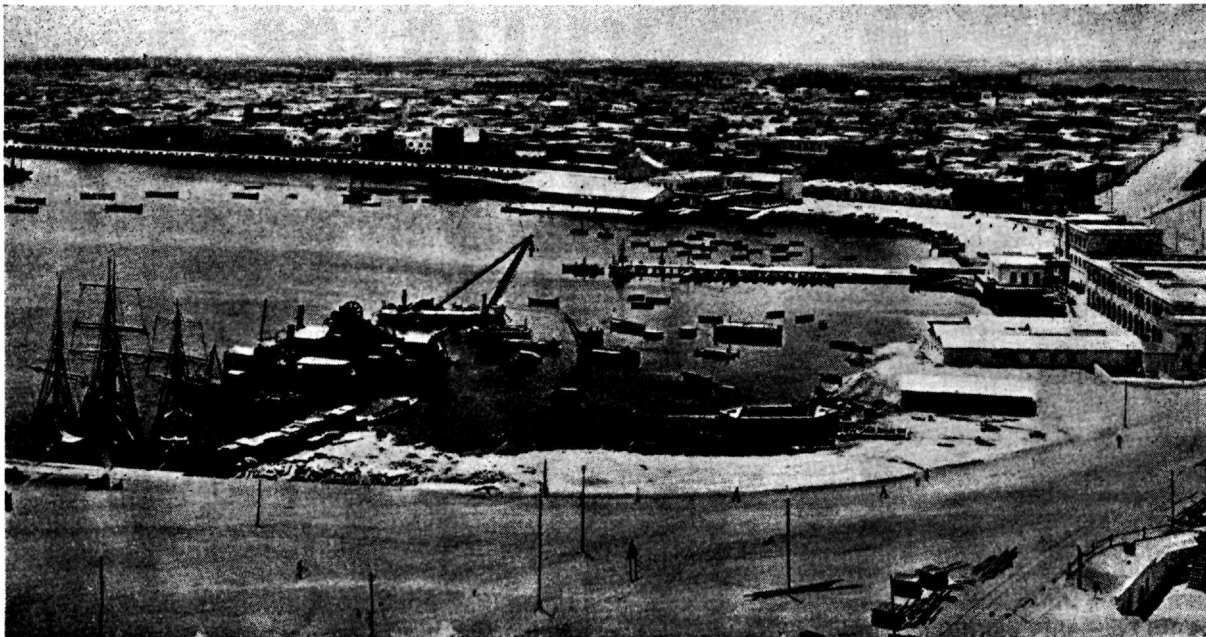
Mis aga jäävad inimkonnale kättesaamatuiks kii-
rusiks, need on kosmilised kiirused: maakera tiirlemise
kiirus ümber päikese — 29,5 kilom.-sek. ehk 106.200
kilom.-tundi; päikese liikumise kiirus 55 km-sec. ehk
198.000 kilom.-tundi ja valguse kiirus 300.000 km-sec.
ehk 1.080.000.000 kilom.-tundi. Viimane, s. o. valguse
kiirus 300.000 k.-sek., on absoluutne kiirus maailma-
ruumis.

Võrdluseks toome siin mõned kiiruse rekordid:

Jalakäija inimene	12 km tunnis.		
Inimene-sprinter	100 meetri jooksul	10 m-sec	
	(36 k.-tundi).		
Aurik Normandia	. . . . .	66	kilomeetrit tunnis
Destroyer	. . . . .	84	” ”
Torpeedo	. . . . .	90	” ”
Postituvi	. . . . .	108	” ”
Autobus	. . . . .	110	” ”
Zeppelin	. . . . .	129	” ”
Vedur	. . . . .	180	” ”
Mootorpaat	. . . . .	189	” ”
Mootorrong	. . . . .	194	” ”
Vares	. . . . .	200	” ”
Propeller-vagun	. . . . .	206	” ”
Pääsuke	. . . . .	240	” ”
Mototsükkel	. . . . .	256	” ”
Mägipääsuke	. . . . .	336	” ”
Auto „Sinilind“	. . . . .	484,5	” ”
Lennuk	. . . . .	566	” ”
Hüdroplaan	. . . . .	794	” ”

Sellele võrdluseks looduse kiirused:

Heli kiirus maapinnal	. . . . .	331,5 km tunnis	
Heli soodustatud tingimuses	. . . . .	1493	” ”
Maakera tiirlemine päikese ümber	. . . . .	106.200	” ”
Päikese liikumise kiirus	. . . . .	198.000	” ”
Valguse ehk absoluutkiirus	. . . . .	1.080.000.000	” ”

Triipoli sadam Liibüas

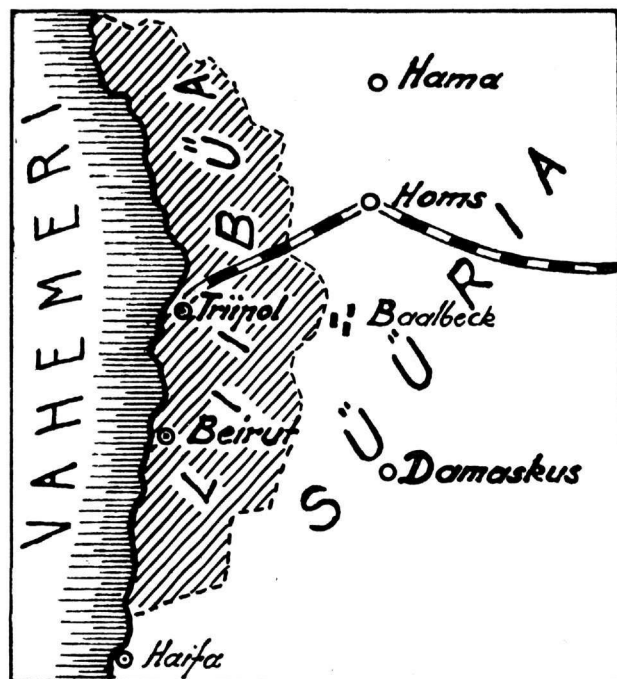
ITAALIA HUVI ISLAMIMAAILMA VASTU

Mussolini reis Liibüasse ja inglise positsioonid idas

Mussolini reis Liibüasse, mis toimus algul peaaegu tähelepanematult ning kandis tavalise ekskursiooni ilmet, on võtnud suure poliitilise sündmuse iseloomu. Nagu nüüd on teatavaks saanud, valmistati seda sõitu õige kaua ette ning taoteldi sellega kindlaid poliitilisi sihte. Millega muidu seletada Liibüa kubernerite marsal Balbo üleskutset araablasist elanikkonnale — tütuleerida Mussolinit Liibüasse saabumisel „Islami kaitsjaks“ ja paluda talle Jumala au ja õnnistust. Ja tõepoolest, itaalia asumaade araablasist elanikkond valmistab Mussolinile vastuvõtu, mis ületas oma hiilguselt kaugelt Rooma lootused. — Mitu päeva järgemööda paiskasid kogu maailma rotatsioonimasinad välja miljoneis eksemplares kirjeldusi duce triumfisõidust mööda vaimustusest haaratud Liibüa linnu. See araablaste vaimustus näib tulevat südamest. Ehkki kadi kõne Derne mošees nõuab vast teatud parandusi idamaise ilukõne hüperbolismi tõttu, tõestab see siiski, et kavatsus keema panna niigi lainetavat islamimerd on leidnud vastuvõtliku pinna.

On täiesti loomulik, et Itaalia huvi islamimaailma vastu sest ajast kasvanud on, kui pooleldi muhamediline Abessiinia lülitati Itaalia impeeriumi koosseisu.

Seega kasvab musulmanide arv Itaalia asumais kohes 2 miljonilt 5 miljonini. Itaalia tegi kõik, et võita

Liibüa ja Süüria kaart

Väljudes kasarmust, milleks oli end. merekool, küsin Kivilt: „Noh, kuidas on? Oled potisepp?“ — „Usu, pole aimugi.“ — „Aga siis oleme ju sees...“ — „On ikka kohe näha, et alles „roheline“ oled. Kas sõdur tohib kumagi häтта jääda...? Tulle. Kas arvad, et Pakri saartel elanikke pole, ja kas neile elumajadesse potisepad ahjud ja pliivid on ehitatud? Võtame ühe rootslase nappipidi kaasa, ja las' mätsib. Tahan näha, kuidas ta sõdurile vastu hakkab.“

Laadisime paadi kive, savi ning ka liiva täis ja sõitsime üle lahe Väikesele Pakrile. See oli meile tuttav saar ja Kivivil, kui vanasõduril, oli ka mõni tuttav rootslane. Ta püüdis kohe esimese vastutulija kinni ja alustas juttu. Mees aga vene keelt ei mõistnud ja siis astusin tõlgina vahele. Eesti keelega ajasime jutu maha. Mees tuleb kaasa küll, aga maksa rubla päevas. Kivit põrutas korraks jalaga vastu maad ja silmapilk oli rahajutt kadunud ning mees tuli kaasa. Läks aga enne tuppa leivakoti järele. Rootslesed olid, muuseas, väga arad ning tagasihoidlikud, kartsid vene sõdureid.

Nüüd Suurele Pakrile pliiti ehitama.

Kivit „kalkuleeris“ otsekohe ära, kui kaua pliidi-ehitamine võiks „kesta“. Ja otsus oli lühike: „Nädal aega.“ Vene sõdur oli ju tuntud „seanahavedaja“. Rootslane aga minult „töö kestust“ kuuldes ehmus. Terve nädal tuleb tal nüüd viibida oma tööst-tegevusest eemal. Kes läheb merele kalale, kes teeb põllutööd või niidab heina? Ja hädaldab: „Ma teen selle õhtuks valmis.“ — „Mis õhtuks,“ kärgatab Kivit. „Nädal aega.“

Esimene päev kulus telliskivide, savi ja liiva väljakandmiseks paadist. See töö tema arvestuse järele oleks pidanud ka kestma oma paar, kolm päeva, kuid raske on ju koormaga tagasi koju sõuda ja teiseks võiakse paadis näha materjali.

Leppisime siis rootslasega nii kokku, et ta iga päev tuleks tunniks ajaks Suurele Rogele, kui tal vaba aega on, ja äsi tahe. Rootslasel oli hea meel, aga ega's ka meil olnud põhjust kurvastada.

„Vsvodnale“ tehti „selgeks“, et pliidi ehitamine nõuab vähimalt nädal aega ja et on vaja ka veel materjali kohale viia. Mõtlesime Kivitiga: „Egas meil talle tööraha anda ole, anname telliskive ja savi. Ju tal seda materjali vaja läheb.“ Mehel oligi hea meel, kui sellest kuulis. Ütles vaid, et tooge nii ja nii palju, saan endale ka uue pliidi. Räägitud, tehtud.

*

Ei tulnud meie nädalast „puhkusest“ midagi välja. Olime vist kaks või kolm päeva saarel päikesevanne võtnud, kui ühel hommikul silman Suure Pakri saare külje all (seal oli sügav meri) mingisugust roikaotsa vees. Aga see liikus edasi mere suunas, tegi siis tiiru Paldiski alla ja tuli jälle meie juure. Periskoop, oli meie üksmeelne otsus. Küllap see allveelaev oli varemgi siin piirkonnas liikunud ja nüüd ta muidugi vaatas, mis ehitus see saare tippu on siginud ja mis need sõdurid seal askeldavad. Uudishimu. Aga kelle allveelaev võis see olla?

Tund, kaks hiljem lõpetasime „töö“ ja sõitsime tagasi Paldiski, ja otse ülemuse juure. Meid ei lastud enam kasarmust välja. „Komandör tahab rääkida.“ Seletasime asja ära, ja sellele järgnes telefonikõne Tallinnaga.

Järgmisel hommikul äratati meid tavalise kombe järele kell 6 ja jälle tallide juure. Siis teejoomine ja ka käsk: „Keegi ei tohi kasarmust lahkuda...“

Aknast näeme, et jaama poolt tuleb terve trobikond sandarmeid. Milleks? See selgus pea. Terve sotnja aeti välja, käsutati sadamasse ja rekvireeriti kõik kalurite paadid. Sõit läks sandarmitega Pakri saartele. Mind ja Kiviti hoiti sandarmi-rittmeisteri lähedal. „Näidake, kus nägite periskoopi.“ Näitasime. Ülemused omavahel arutasid, ja siis kuulsin ütlust: „Jasno tshto nemetz.“ (Selge, et sakslane.)

Nüüd läks juba lahti oblaava — haarang. Otsekohe piirati Väike Pakri sisse ja osa mehi jäeti ka Suure Pakri saarele. Iga talu tuhni ükskult läbi. Ka kõrvalruumid ei jäänud puutumata. Leiti üht kui teist, aga kui jõuti Väikesse Pakri saare NW-poolsesse otsa, siis äratas siin tähelepanu — keegi oli kaevanud maapinda. Milleks, ja otse rannikul? Toodi taludest labidad ja kaevama. Peagi kõlksus labidas vastu rauda ja siis tuli nähtavale 200-liitriline rauast bensiini-vaat. Sellele järgnes teine, kolmas, neljas, kuni neid päevavalgele ilmus mitukümmend.

Sandarmeeria hõõrus käsi, meie komandör aga krimpisutas otsaesist. Tema piirkonnas salajane bensiiniladu ja tema ei tea sellest midagi, ja nüüd tulevad võõrad — sandarmid — ja paljastavad krõbeda loo. Nähtavasti ei meeldinud ka minu nägu komandõrile: „Miks pidi tema nägema periskoopi ja sellest mulle jutustama...“ Küllap ta nii mõtles.

Nüüd järgnes talude puistamine. Ühes talus istus noor naisterahvas, nii õige koduselt. Heidan talle pilgu. Kus olen ma seda inimest varem näinud? Nii tuttav. Ka tema pilk peatus minul. Sandarmiohvitser küsib mingit paha aimamata isikutunnistust. Siis tuleb mulle meele: see naisterahvas kandis ju Tallinna halastajaõerätti peas ja tema küll ei ole Pakri saare elanik. Tallinna neitsi. Aga vast tuli siia suvitama?

Sandarm, vaadeldes isikutunnistust, pani talle ette risküsimusi: milleks saarele tulnud ja nii edasi. Siis aeti kõik toast välja peale minu kui tõlgi ja algas tõeline ülekuulamine. Mina teda ei reetnud, et olen näinud teda halastajaõe vormis, kuid ta ise paistis sandarmile kahtlasena. „Pange riidesse ja tulete kaasa,“ oli lõppotsus. Nüüd oli ilmselt näha, kuidas naisterahvas hirmust värises ja näost kahvatuks muutus. Seda rõõmsamaks ja erksamaks muutus aga sandarmiohvitser ja ka minul oli selge, et „kala“ on saas.

Aga kuidas võis ta sattuda Pakrile, sest Paldiski on ju nii väike linn, et iga võõras kohe ära tuntakse, ja pealegi pidi iga Pakri saarele sõitja inimene meie kasarmu või tallide eest mööda minema, enne kui ta sadamasse pääsis. Aga ükski piirivalvur polnud seda naist Paldiskis näinud. Tähen-dab, ta pidi olema saarele sõitnud kusagilt Vihterpalu või Kurksi alt. Ja miks ta oma sõitu varjas? Kindlasti oli ta mingisugusesse salajasse loosse segatud.

Naine vahistati ning paigutati Paldiski vanglasse. Seal hoiti teda kinni mitmed päevad ning viidi siis Tallinna. Mis temast sai, jäi teadmatuks. Aga seda inimest pole ma enam Tallinnas näinud, ehkki tema nagu mulle vägagi tuntud oli. Vist oli ta saksa salakuulaja, kes sai hariliku palga — surmanuhtluse.

Pakrilt tagasi jõudnud „külastasid“ sandarmid ka mitut Paldiski elanike perekonda, keda tunti „kadakatenä“. Need puistamised jäid aga lihtsurelikule teadmatuks ja samuti ka tagajärjed.

Mõni aeg hiljem aga saadi teada, et Väikesel Pakril tõesti olnud salajane bensiinijaam. Kuid kelle varustamiseks? Siin võib vaid oletada, et sakslaste tarvis. Venelased ju seda ei vajanud.

Ei läinudki enam palju aega mööda, kui 7 saksa miinilaeva sõitsid otse Paldiski linna alla ja avasid linnale tule. Surma sai kümme-kolm piirivalvele kuuluvat hobust ja ka mõni elanik. Siis põgenesid sakslased, kuid hukkusid vene miiniväljadel. Maailmasõja algul külastas Paldiskit veel zepelin, mis heitis alla terve rea pomme, ja neid pommiauke võib veel praegu Paldiski linna taga näha. Pommid on paralleelselt linnale alla heidetud, kuid kaugemale. Oleksid need langenud linnale, poleks Paldiskist muud kui rused järele jäänud. Ka 1916. a. sügise poole tegi ühel öösel zepelin tuuri Paldiski piirkonnas, kuid kadus. Paldiski oli sakslastele nähtavasti magusaks suutäieks ning nad pidasid seda väga tähtsaks strateegiliseks punktiks.

V. H.

POLARIS

EESTI KINNITUS-AKTSIA-SELTS

VÕTAB VASTU JÄRGMISI KINDLUSTUSI:

TULE, MURDVARGUSE, VEO, VÄÄRTSAADETE,
KASKO (laevakerede) ja KLAASIKINDLUSTUSI

**Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid
ulatavad Kr. 948.000.**

SELTSI ASUTAMISEST PEALE ON KAHJUDE EEST
VÄLJA MAKSETUD ÜLDSUMMAS ÜLE 5.000.000 KR.

**SOLIIDNE EDASIKINDLUSTUS.
KAHJUD LIKVIDEERITAKSE VIIVITAMATA.**

JUHATUS ASUB
Tallinnas, Vana Viru tän. 12. Kõnekr. 426-66.
Telegr.-aadress: «Polaris».

OSAKOND ASUB
Tartus, Suurturg nr. 11, kõnekr. 6-75.

Agendid kõigis linnades ja maakohdades.

Kevadhooajaks

soovitame:

Moodsaid **uudisriideid**,
Suures mustrite valikus **trükkriideid**,
Puu villast **pesuriidet**,
Kõrgekvaliteedilisi **cotton-sukki**;
„Lady“, **„Luksus“** **„Urve“**

A-S. OSKAR KILGAS.

**Ootamatult võib variseda terveim ja
fugevaim mees!**

Haigus ja õnnetus

võib sindki tabada kesk kõige
paremat iga — siis, kui tunned
lihastes paisuvat jõudu ja tule-
viku kavatsused täidavad meeli

EEKS-MAJA

elukindlustuse poliis kannab hoolt
Sinu naise ja laste tuleviku eest

EEKS-MAJA JUHATUS ja peakontor Tallinnas,
Dabaduse väljak nr. 10. Telefon 478-08 (kodune keskjaam)